

Česko-bavorské vztahy v oblasti regionálního rozvoje po roce 1990

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:
Mgr. Martin Hrabálek, Ph.D.

Vypracovala:
Diana Křížová

Brno 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci: **Česko-bavorské vztahy v oblasti regionálního rozvoje po roce 1990** vypracoval/a samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 20. prosince 2016

Mé poděkování patří vedoucímu bakalářské práce Mgr. Martinu Hrabálkovi, Ph.D. a Mgr. Tomáši Krejčímu za pomoc při psaní práce, cenné rady a pozitivní přístup. Dále bych ráda poděkovala své rodině a přátelům za podporu po celou dobu mého studia.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá vztahy mezi Českou republikou a spolkovou zemí Bavorsko na úrovni bilaterální i multilaterální a vzájemné spolupráce regionů časově od roku 1990 po současnost. Cílem práce je provést analýzu v oblasti bilaterálních vztahů a kontaktů mezi Českou republikou a Bavorskem, provést obsahovou analýzu dokumentů a vývoje přeshraniční spolupráce ve vybraných regionech. Důležitou součástí práce je komparace území a historický vývoj, význam vzájemných smluv a profil nástrojů spolupráce. Vývoj česko-bavorských vztahů je následně diskutován s přihlédnutím na roli Evropské unie a s pohledem budoucích možných řešení k efektivnější spolupráci.

Klíčová slova

Subsidiarita, Sudety, Bavorsko, Česká republika, příhraničí, regiony, rozvoj, spolupráce, vztahy, projekty, Evropská unie.

Abstract

This thesis deals with the relations between the Czech Republic and the Land of Bavaria on a bilateral and multilateral level and regional cooperation dated from 1990 to the present. The aim is to carry out an analysis in the bilateral relations and contacts between the Czech Republic and Bavaria and to perform a content analysis of the documents and the development of cross-border cooperation in the selected regions. The important part of the work is the comparison of the area and its historical development, the importance of mutual agreements and profile tools for cooperation. The development of Czech-Bavarian relations is then discussed with regard to the role of the European Union and with a view of possible future solutions to a more effective cooperation.

Keywords

Subsidiarity, Sudetenland, Bavaria, The Czech Republic, border regions, regions, development, cooperation, relations, projects, European Union.

Obsah

1	Úvod, cíl a metodologie práce	8
1.1	Úvod.....	8
1.2	Cíl a metodologie práce.....	10
2	Regiony česko-bavorského příhraničí	12
2.1	Strukturální rozdíly – komparace pohraničí České republiky a Bavorska	13
2.1.1	Pohraničí České republiky – Plzeňský kraj	13
2.1.2	Pohraničí Bavorska – Dolní Bavorsko Niederbayern, Oberpfalz	17
2.1.3	Porovnání ČR a Bavorska podle demografických, sociálních a ekonomických ukazatelů vývoje	21
3	Historický rámec česko-bavorského sousedství	23
3.1	Historie spolupráce mezi Bavorskem a Českými zeměmi	24
3.2	Vzájemné vztahy a změny po roce 1989	27
3.2.1	Bilaterální vztahy	27
3.2.2	Multilaterální vztahy	29
3.2.3	Významná politická setkání a posun česko-bavorských vztahů	30
4	Mezinárodní spolupráce	32
4.1	Ropovod Ingolstadt.....	32
4.2	Projekt Česko-německý fond budoucnosti	33
4.3	Projekt Zipp	35
4.4	Projekt Evropský region Dunaj-Vltava.....	35
5	Regionální spolupráce	37
5.1	Nástroje spolupráce	38
5.1.1	Phare CBC.....	38
5.1.2	INTERREG.....	39
5.1.3	Integrovaný regionální operační program.....	40

5.1.4	Dokumenty Evropské unie pro regionální a příhraniční spolupráci.....	40
5.2	Spolupráce Plzeňského kraje s bavorskými partnery	41
5.2.1	Představení spolupráce Plzeňského kraje, Dolního Bavorska a Horní Falce	41
5.2.2	Konkrétní příklady – společně realizované projekty	43
6	Role Evropské unie v česko-bavorské spolupráci	45
7	Závěr	47
8	Seznam použitých zdrojů	49
9	Seznam použitých zkratk	56
10	Seznam obrázků	57
11	Seznam tabulek	58

1 Úvod, cíl a metodologie práce

1.1 Úvod

Českou republiku s Německem spojuje mnohem více než by se na první pohled mohlo zdát. Dnes zde existují silné sousedské vazby, především hospodářské, obchodní a politické, které sahají svými kořeny hluboko do minulosti.

Ve vztahu Bavorska k České republice se opakovaně tématizovala problematika spojená s rozdílným pohledem na právní, historické i morální hodnocení některých aspektů, které provázely vznik, průběh i následky druhé světové války (otázky Mnichovské dohody, okupace tehdejšího Československa a otázky spojené s poválečným vysídlením sudetských Němců z českého příhraničí). Komplikované minulostní vztahy Čechů a Bavorů jsou specifické a v žádném jiném českém pohraničí se nevyskytují. V současnosti jsou tyto otázky stále aktuální a akcentující odlesk historických křivd v některých situacích. Toto téma jsem si vybrala právě pro jeho specifičnost.

Česko-bavorské vztahy se vykazují jistou asymetrií. Ta pramení z odlišného vývoje obou zemí a nese s sebou problematickou kapitolu vzájemného porozumění. Odlišnosti vyplývají zejména z vytvořeného poválečného politického a hospodářského systému spojeného s hraničními bariérami. Tyto problémy se postupně od devadesátých let zmírňují.

Jedním z klíčových slov v práci je subsidiarita, neboli princip, typický pro Evropskou unii, jež znamená strukturu nadřazenosti a podřazenosti (např. Praha se zbavuje některých činností ve prospěch nižších celků, jde tedy o delegování pravomocí).

Ačkoliv péče o zahraniční vztahy patří zpravidla k úkolům centrální exekutivy, Bavorsko, a to s oporou v ústavním právu Spolkové republiky Německo, rozvíjí vlastní zahraničně-politické aktivity na bilaterální i multilaterální úrovni. V koordinaci s politikou Spolku¹ (der Bund) prosazuje své zájmy v Bruselu a organizuje síť regionálních vztahů.

¹ Část německého území dle rozdělení samosprávných celků SRN

Tato politika je zaměřena především na upevňování hospodářského vlivu Bavorska. Ve vztazích s okolními státy i spolkovými republikami se bavorská vláda a parlament zaměřují na vzájemnou spolupráci v oblasti infrastruktury a modernizace dopravních sítí (viz např. aktuální kauza železničního spojení Plzeň-Mnichov přes Domažlice – rozpory mezi nákladními dopravci, jež jsou „pro“ a státem „proti“)², rovněž na školství, kulturu, vědu a výzkum. Dále také společně bojují proti organizovanému zločinu a v neposlední řadě se jejich činnost projevuje v iniciativní péči o německé minority ve střední a jiho-východní Evropě.

V prvních kapitolách se věnuji komparaci česko-bavorského pohraničí a vývojem spolupráce včetně historického kontextu obou zemí. Dále jsou řešeny možnosti a nástroje spolupráce s konkrétními příklady. Jelikož Bavorsko svojí rozlohou zaujímá značnou část území tvořící hranici s našimi třemi kraji – od jihu Jihočeským, Plzeňským až na sever Karlovarským krajem, teritoriálně je bakalářská práce omezena na vybranou část území, ve kterém spatřuji největší potenciál z hlediska významu spolupráce. Blíže se tedy zabývám těmito oblastmi: na české straně je to Plzeňský kraj a straně německé Horní Falc (Oberpfalz) a Dolní Bavorsko (Niederbayern).

Časově je text ohraničen obdobím posledních dvou desetiletí – od roku 1990, obdobím po pádu železné opony, až po současnost s důrazem na přelomový rok 2010, který pro oblast bilaterálních vztahů znamenal významný posun, a to díky oficiální návštěvě bavorského premiéra Horsta Seehofera v Praze. Zvláštní pozornost je také věnována vývoji přeshraniční spolupráce ve sledovaném období včetně obchodní výměny mezi oběma zeměmi. Na tyto dva aspekty kladu důraz především proto, že Bavorsko pro ČR představuje z hlediska hospodářské výměny a geopolitiky významného partnera-sousedě a rovněž plnilo funkci pomyslné „vstupní brány“ do SRN, resp. západní Evropy. Uvedená skutečnost zdůvodňuje výběr této spolkové země – Svobodného státu Bavorsko jako zkoumaného objektu ve vztahu k České republice.

² <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1517096-z-prahy-do-mnichova-po-nove-zeleznici-ne-ministri-chteji-modernizovat-stavajici>

1.2 Cíl a metodologie práce

Mojí snahou je analyzovat oblast bilaterálních vztahů a kontaktů mezi Českou republikou a spolkovou zemí Bavorsko s cílem pokusit se přispět k rozšíření spektra diskutovaného tématu česko-německých, resp. Bavorských vztahů v českém i německém prostředí. Rovněž provádím analýzu spolupráce na regionální úrovni a představuji spolupráci Plzeňského kraje s Dolním Bavorskem a Horní Falcí. V závěru práce budou zodpovězeny výzkumné otázky: Jaký je posun česko-bavorských vztahů na bilaterální a multilaterální úrovni za sledované období? Podařilo se dorovnat tyto dvě úrovně? Který bavorský partner je pro Plzeňský kraj nejvýznamnější?

Vzhledem k tomu, že téma česko-bavorských vztahů je v českém a bavorském akademickém prostředí velmi málo akcentováno a v současnosti mně není známa ucelená monografie a ani úzce zaměřené tituly, které by zkoumaly česko-bavorské vztahy výhradně jako celek (na bavorské straně existuje pouze zlomek literatury vymezený na zkoumání jen některých událostí, z německého pohledu klíčových okamžiků a dalších aspektů, které bychom mohli zařadit do širšího kontextu bilaterálních vztahů), vycházím při psaní práce především z pramenů institucí veřejné správy a samosprávy (spolkových, zemských, krajských) a vládních agentur. K nejdůležitějším patří data, která získal a publikoval na české straně Český statistický úřad – ČSÚ (<https://www.czso.cz/>), pro německou stranu pak Bavorský zemský statistický úřad - Bayerisches Landesamt für Statistik und Datenverarbeitung (<https://www.statistik.bayern.de/>) a Spolkový úřad práce (<https://portal.mpsv.cz/eures/podminky/nemecko>). Důležitým zdrojem informací jsou tedy pro mě tyto instituce včetně jejich archívů i knihoven. Dalšími prameny pro tuto práci jsou úvahy a články českých badatelů a vydané brožury a texty partnerských uskupení (např. Česko-německý fond budoucnosti)³.

³ Mezistátní instituce, založena na základě *Česko-německé deklarace o vzájemných vztazích (1997)*. Založena 29. 12. 1997 jakožto nadační fond podle českého práva se sídlem v Praze. Posláním Fondu je všestranně podpořit porozumění mezi Čechy a Němci. V souladu se stanovami Fond poskytuje za tímto účelem finanční podporu partnerským projektům z obou zemí. (<http://www.fondbudoucnosti.cz/o-nas/o-nas/>)

Takto získaná data analyzuji za použití statistických (klasický a bayesovský přístup)⁴ a sociologických přístupů (historická sociologie⁵, klasická vs. behavioralistická)⁶, a to pro demografické, sociální i hospodářské podmínky Bavorska a České republiky. Mojí snahou je také analyzovat, jak se tato zjištění v minulosti projevovala na našich vzájemných vztazích, jak se historické zkušenosti obou zemí projevují právě na bilaterálních vztazích a jak jsou regiony ochotny společně se podílet na česko-německé regionální spolupráci v rámci Evropské unie.

Z hlediska metodiky jsem využila kvalitativní i kvantitativní textovou analýzu dat – dokumentů, prohlášení a článků (např. *Smlouva mezi ČSFR a SRN o dobrém sousedství a přátelské spolupráci* z roku 1992⁷ nebo *Česko-německá deklarace o vzájemných vztazích a jejich budoucím rozvoji* z roku 1997⁸), dále metodické porovnávání materiálů týkající se oficiálních a neoficiálních přístupů k tvorbě přeshraniční spolupráce, její klasifikace (rozdílný přístup domácí a bavorské strany) a pohled na tisk - periodika na obou stranách a pohled ze strany vyhnaneckých organizací (Hospodářské noviny, Die Zeit).

⁴ Bayesovská statistika představuje moderní směr statistiky a tvoří celistvou teoretickou alternativu ke klasické koncepci. Nabízí řešení situací, kde klasická statistika nenachází východisko. (https://www.vse.cz/vskp/46739_srovnani_klasickeho_a%C2%A0bayesovskeho_pristupu_ke_statistice)

⁵ Historická sociologie zkoumá vývoj uspořádání společností s důrazem na jejich strukturu. (DELANTY, G. (2003): *Handbook of historical sociology*, s. 6)

⁶ DRULÁK, P. (2003): *Přestaňme dohánět, začněme tvořit! Budoucnost českého oboru mezinárodních vztahů*.

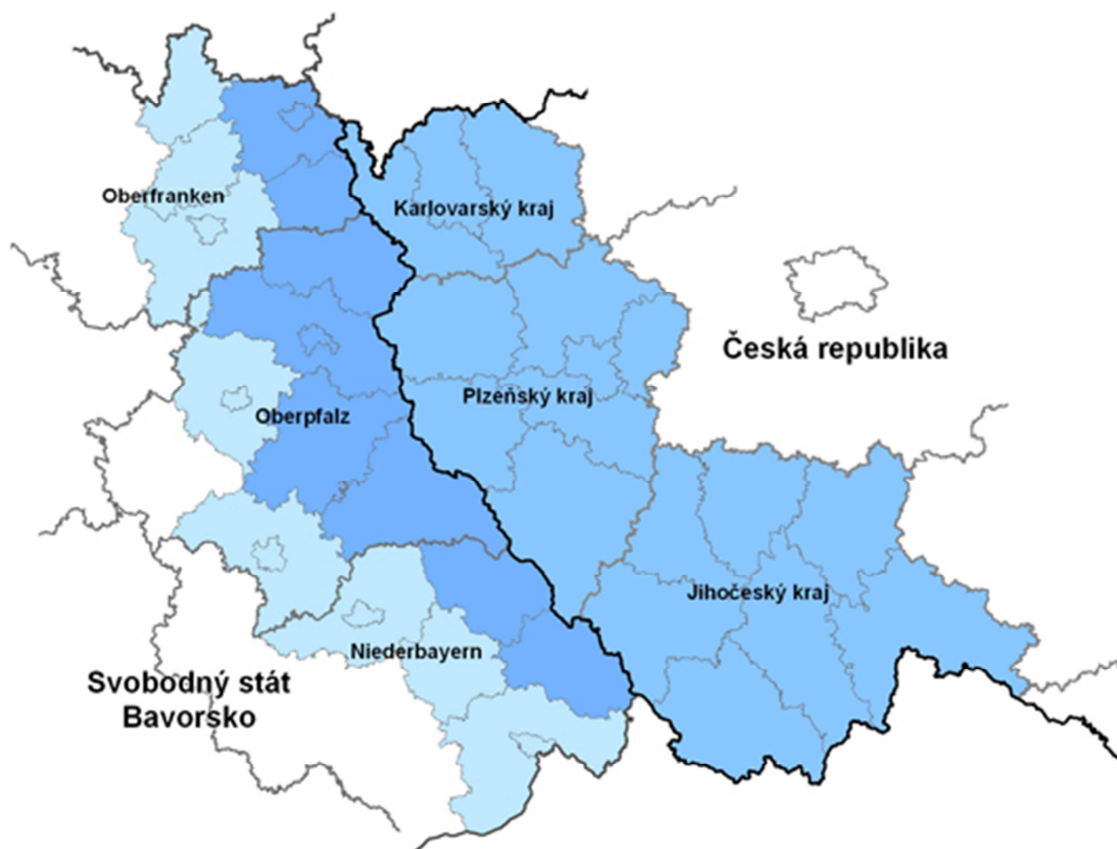
⁷ http://www.mzv.cz/berlin/cz/vzajemne_vztahy/kratky_prehled_o_bilateralnich_vztazich.html

⁸ http://www.mzv.cz/berlin/cz/vzajemne_vztahy/cesko_nemecka_deklarace_o_vzajemnych.html

2 Regiony česko-bavorského příhraničí

Státní hranice České republiky s Německem představuje nejdelší hraniční úsek (810 km)⁹, tedy 35,4 % celkové délky hranice ČR, a z toho polovinu se spolkovou zemí Bavorsko. Hranice je prakticky tvořena hůře přístupnými přírodními pásy Šumavy, Českého lesa či Bayerischer Wald, proto je rozmístění silničních hraničních přechodů na česko-německém pomezí značně nepravidelné. Vyšší počet přechodů je v oblasti Chebska a Českého lesa, naopak nejméně jich je v oblasti Šumavy.¹⁰

Obrázek 1: Mapa česko-bavorského pohraničí

Zdroj: <http://www.crr.cz/cs/cil-3/bavorsko-cr/>

⁹ http://geography.upol.cz/soubory/lide/szczyrba/GCR2/GCR2_prednaska_01.pdf

¹⁰ <http://www.prepravce.cz/index.asp?menu=240>

2.1 Strukturální rozdíly – komparace pohraničí České republiky a Bavorska

Každý národ se vyvíjí odlišně. Důvodem je jednak dlouhodobě rozdílné politické uspořádání a jednak další odlišnosti způsobené geografickými a demografickými důvody. V následujících podkapitolách se tedy zaměřím na charakteristiku zájmových území včetně jejich specifik a jejich srovnání.

2.1.1 Pohraničí České republiky – Plzeňský kraj

Pohraniční oblasti Plzeňského kraje, obdobně jako další hraniční území, značně ovlivnily poválečné události (odsun Němců z pohraničí a zřízení hraničního pásma, kdy se z dvoukilometrového pásma muselo nuceně vystěhovat veškeré obyvatelstvo, a obce ležící v tomto pásu byly srovnány se zemí). Znamenalo to odliv obyvatel, zpomalení hospodářského vývoje, vylidnění a zánik řady vesnic, popř. transformace vesnic na rekreační lokality bez trvalého osídlení.¹¹ Rekreační oblasti jsou dnes hojně využívány (hustá síť rekreačních a turistických cest, cyklostezek apod.).¹²

Poloha

Plzeňský kraj leží na jihozápadě Čech při hranici s Německem, resp. Bavorskem. Geograficky je možno jej rozdělit na 7 oblastí: Šumava, Český les, Plzeňská pahorkatina a část Brdské vrchoviny. Poloha kraje má svůj význam pro rozvoj cestovního ruchu (NP Šumava a čtyři CHKO: Šumava, Český les, Chodsko a Křivoklátsko). Kraj se dělí na 7 okresů – Tachov, Plzeň-sever, Plzeň-město, Rokycany, Plzeň-jih, Domažlice, Klatovy.

Obrázek 2: Plzeňský kraj - okresy

¹¹ DOKOUPIL, J. Historické proměny česko-bavorského pohraničí i (Zdroj: Portál územního plánování) českého pohraničí, s. 43-46.

¹² https://www.czso.cz/documents/11252/17840049/charakteristika_kraj.pdf/69b5df83-6174-4024-871c-6ae89d2c474b?version=1.1

jih, Klatovy a Domažlice¹³, a dále do 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP), jež jsou dále členěny na 35 správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem (POU).¹⁴

Osídlení

Pro ČR obecně je typické silné zastoupení malých a středně velkých měst, což vychází z historického rozptýlení průmyslu. V regionech je vysoký počet malých sídel s nerovnoměrným rozmístěním. Chybí zde města střední velikosti.¹⁵ Protikladem k malým sídlům je město Plzeň se svými 131 000 obyvateli.¹⁶ Plzeňský kraj čítá 55 měst, ve kterých žije necelých 390 tisíc obyvatel, tj. 68 % z celkového počtu kraje.¹⁷ Zhruba dvě třetiny (67,5 %) obyvatel v rámci celého kraje tvoří lidé v produktivním věku, což je shodné s průměrnou hodnotou v ČR)¹⁸. Většina sídel s větší hustotou zalidnění leží na ose spojující Plzeň s Prahou a v koridoru k hranici s Německem. O rozvojových osách hovoří např. náš národní dokument Strategie regionálního rozvoje ČR¹⁹.

V průběhu 12.-18. století byl tento kraj kolonizován Němci (Sudety) a po II. světové válce došlo k vysídlení sudetských Němců a doosídlování pohraničí. V 50. letech po vzniku železné opony však byli opět místní obyvatelé vysídlení v souvislosti se zřízením hraničního pásma. Dnes je Plzeňský kraj typický rozptýleným osídlením, malými sídly a nízkou hustotou zalidnění. Před rokem 1989 byl označován za periferii, avšak po roce 1989 došlo k rapidnímu rozvoji (budování objektů terciárního sektoru orientované-

¹³ https://www.czso.cz/documents/11252/17840049/charakteristika_kraj.pdf/69b5df83-6174-4024-871c-6ae89d2c474b?version=1.1

¹⁴ <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/charakteristika-plzensky-kraj-2216.html#sidla>

¹⁵ DOKOUPIL, J. Historické proměny česko-bavorského pohraničí in JEŘÁBEK, M. (2015): Výzkum českého pohraničí, s. 45.

¹⁶ <https://www.plzen.eu/obcan/o-meste/partnerska-mesta/partnerska-mesta-2.aspx>

¹⁷ <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/charakteristika-plzensky-kraj-2216.html#sidla>

¹⁸ <https://www.czso.cz/documents/10180/33673608/33013315.pdf/1392d769-279d-4c57-835e-829a47453efd?version=1.3>

¹⁹ <http://www.mmr.cz/cs/Regionalni-politika-a-cestovni-ruch/Podpora-regionu/Koncepce-Strategie/Strategie-regionalniho-rozvoje-CR-2014-2020>

ho na dopravu, obchod a obecně rozvoj cestovního ruchu).²⁰ Na rozvoj této oblasti byl mimo jiné založen projekt EU *Euroregion Šumava*, o kterém budu blíže hovořit v kapitole týkající se regionální spolupráce.

Struktura hospodářství

Plzeňský kraj je chápán většinou jako průmyslová oblast (Plzeň, druhé největší sídlo Čech, vznikla na rozvoji těžby černého uhlí, dále je zde známý strojírenský průmysl – Škoda, těžební – kaolín, potravinářský – pivovarnictví, dřevozpracující – SOLO a elektrotechnický).²¹ V rámci ČR patří Plzeňský kraj k oblastem s nejnižší nezaměstnaností. V rámci kraje nejnižšího podílu dosahuje Tachov (7,35 %) a Klatovy (6,41 %), naopak nejnižší v okrese Rokycany (4,54 %) a Plzeň-jih (4,99 %).²²

V českém pohraničí je nedostatečná inovační infrastruktura. V rámci Plzeňského kraje je situována centralizovaně pouze v krajském městě Plzni (např. Regionální rozvojová agentura, Krajský úřad Plzeňského kraje nebo Vědeckotechnický park Plzeň). Informační centra spádového území při investičních zájmech odkazuje na tato centra. Chybějící inovační infrastruktura v příhraničních regionech snižuje jejich inovační potenciál i konkurenceschopnost.²³

Dopravní infrastruktura

Dopravní infrastruktura je ve sledovaném regionu výrazně napojena na Plzeň, která jako krajské město je významným dopravním uzlem. Plzeňský kraj má strategicky významné místo na spojnici východ-západ Evropy. Charakteristickým rysem je tranzitní charakter dopravní infrastruktury, protože právě zde se nachází hlavní hraniční přechody do Ně-

²⁰ DOKOUPIL, J. Historické proměny česko-bavorského pohraničí in JEŘÁBEK, M. (2015): Výzkum českého pohraničí, s. 43-46.

²¹ <http://www.plzensky-kraj.cz/cs/kategorie/plzensky-kraj>

²² https://www.czso.cz/documents/11252/17840049/charakteristika_kraj.pdf/69b5df83-6174-4024-871c-6ae89d2c474b?version=1.1

²³

http://www.fek.zcu.cz/blob.php?table=internet_list&type=FileType&file=Data&name=FileName&id=IDInternet&id=4210

mecka. Silniční síť je zde tvořena 5 131 km silnic, přičemž 3 110 km patří do silnic III. třídy, 1 494 km do silnic II. třídy a jen zbylých 418 km pokrývají silnice I. třídy. Dálnice tvoří délku 109 km.²⁴ Na území kraje má největší význam silniční doprava (dálnice D5 – Praha-Plzeň-Rozvadov). Po dokončení dálnice (poslední úsek byl otevřen v roce 2006)²⁵, která je součástí evropské silniční sítě TENT-T²⁶, se význam dopravy ještě zvýšil.²⁷ Problémem pohraničních regionů je ne zcela navazující česká dálniční síť na německou. I přes to, že dnes už jsou oblasti mnohem dostupnější (např. česká dálnice D5 navazující na německou A6). Podle slov českého premiéra Sobotky na hospodářském semináři v Mnichově v březnu 2016 je zapotřebí kromě modernizace železnice zajistit i druhé dálniční spojení Česka a Bavorska. Kvalitní dopravní infrastruktura je totiž klíčová pro zajištění podmínek pro rozvoj podnikání na obou stranách hranice. Česká republika je připravena investovat do rozvoje železnic a chce po Bavorsku, aby se na investicích v příštích letech také podílelo. Podle slov Sobotky je velmi důležité, aby bylo zajištěné rychlé železniční spojení s dostatečnou kapacitou na trase Praha – Mnichov a Prahou a Norimberk.²⁸ Navíc kromě silnic a železnic je z Plzeňského kraje dobrá dostupnost letecké dopravy na české (Praha) i německé straně – (Mnichov, Norimberk).

²⁴ https://www.czso.cz/documents/11252/17840049/charakteristika_kraj.pdf/69b5df83-6174-4024-871c-6ae89d2c474b?version=1.1

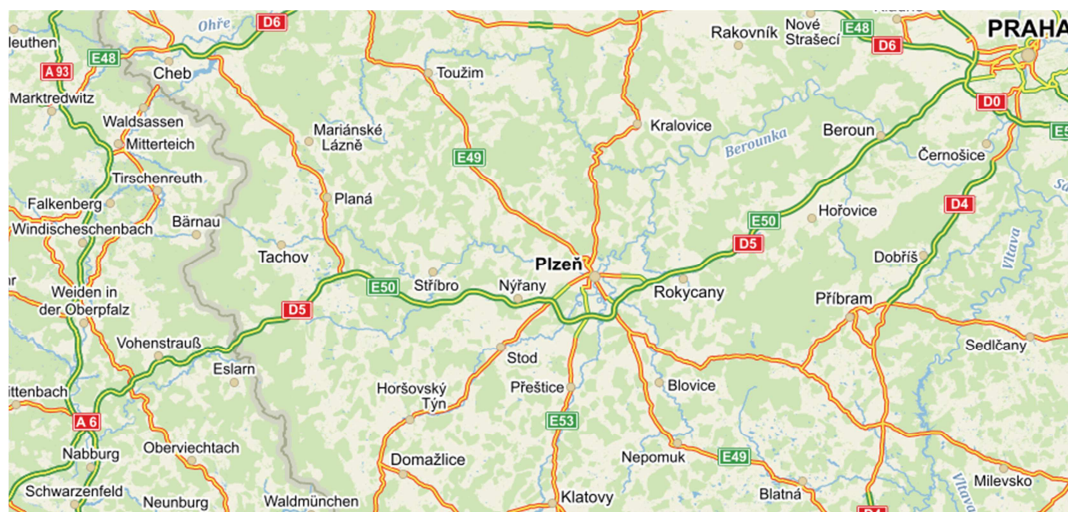
²⁵ <http://www.ceskedalnice.cz/dalnice/d5/>

²⁶ Transevropská dopravní síť (TEN-T) je síť silničních a železničních koridorů, mezinárodních letišť a vodních cest. Základním důvodem jejího zřízení bylo zlepšení dopravní infrastruktury v mezinárodní sféře. Byla schválena Evropským parlamentem v roce 1993. Síť TEN-T zahrnuje: 75 200 km silnic, 78 000 km železničních tratí, 330 letišť, 270 námořních přístavů, 210 vnitrozemských přístavů.

²⁷ http://geoportal.plzensky-kraj.cz/gs/data/uploads/ke_stazeni/zakladni_mapy/a3_pk_silnice.pdf

²⁸ <http://zpravy.e15.cz/byznys/doprava-a-logistika/modernizace-koleji-nestaci-sobotka-chce-do-bavorska-druhou-dalnici-1278783>

Obrázek 3: Dálnice D5

(Zdroj: <https://mapy.cz/>)

2.1.2 Pohraničí Bavorska – Dolní Bavorsko Niederbayern, Oberpfalz

Země Spolkové republiky, které sousedily se státy tzv. východního bloku, mezi které patřilo spolu s Bavorskem i Hessensko, Dolní Sasko a Šlesvicko-Holštýnsko, se koncem 40. let dohodly na koordinaci společné politiky znovuvýstavby, budoucího odbourávání poválečné zaostalosti a posílení rozvoje v příhraničí. Roku 1953 vláda započala realizovat finanční a stimulačně-dotační programy pro tato území.²⁹

Poloha

Svobodný stát Bavorsko je největší zemí SRN. Svojí rozlohou 70 549 km² a počtem obyvatel 12,405 mil. je o něco menší, zato lidnatější než ČR.³⁰ Bavoři se etnicky dělí na 5 skupin: „vlastní“ Bavory (Altbayern), Franky (Franken), Šváby (Schwaben) a Sudetské Němce (Sudetendeutsche). Poslední skupina početně zesílila po II. světové válce, kdy do země přišlo více než 2 mil. uprchlíků ze Sudet.³¹

²⁹ KOSCHMAL, W., NEKULA M., ROGALL J. (2001): Deutsche und Tschechen: Geschichte - Kultur - Politik.

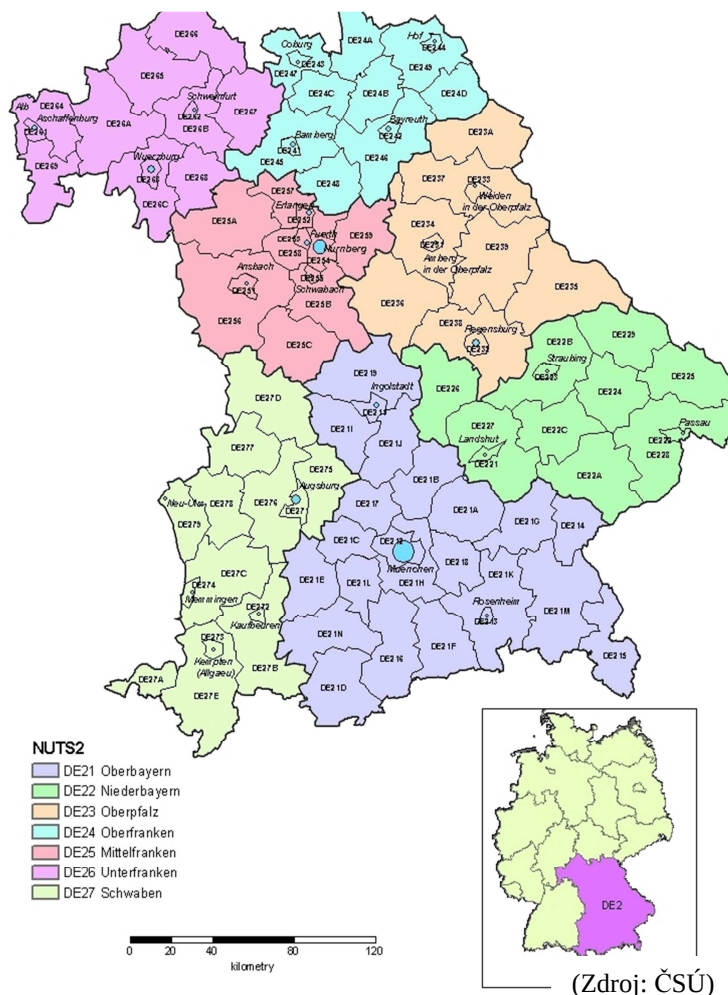
³⁰ <https://www.czso.cz/csu/czso/1-1373-05--08>

³¹ KOSCHMAL W., NEKULA M., ROGALL, J. (2001): Češi a Němci: dějiny, kultura, politika, s 59.

Jednotlivé spolkové země v Německu mají své vlastní uspořádání veřejné správy i sídelní strukturu, a to z důvodu odlišného historického vývoje hlavně před sjednocením Německa. V kompetenci každé spolkové země je konkrétní uspořádání územní samosprávy. Veřejná správa SRN je ve 4 úrovních: stát - Bund, země - Land, okres - Bezirk, kraj - Landkreis a obec - Gemeinde. V Německu jsou pak základním stupněm územní samosprávy obce, které vedle samostatné působnosti vykonávají i část státní správy.³²

Bavorsko se dělí na 7 vládních obvodů – Dolní Bavorsko (Niederbayern), Dolní Franky (Unterfranken), Horní Bavorsko (Oberbayern), Horní Falc (Oberpfalz), Horní Franky (Oberfranken), Střední Franky (Mittelfranken) a Švábsko (Schwaben), dále na 71 zemských okresů (Landkreis) a 25 městských okresů (Kreisfreie Städte), v jejichž čele stojí přímo volený zemský rada včele se zemským sněmem. S Českou republikou přímo sousedí Horní Franky, Horní Falc a Dolní Bavorsko (s Plzeňským krajem pak pouze Horní Falc a Dolní Bavorsko), přičemž přírodní hranici mezi oběma zeměmi tvoří Bavorský les, který společně se Šumavou na české straně hranic tvoří pohoří historicky označované jako Böhmerwald (po roce 1945 ale tento název vymizel).³³

Obrázek 4: Bavorské regiony

³² PITROVÁ, M. (2014): Německá komunální politika: bavorské a saské obce.

³³ PITROVÁ, M. (2014): Německá komunální politika: bavorské a saské obce

Osídlení

Po pádu Berlínské zdi došlo ke znovusjednocení Německa a nastartoval se i proces politické a ekonomické integrace bývalých socialistických států do západoevropských struktur, což mělo značný vliv i na vývoj osídlení německých států. Zatímco nové spolkové země v tomto období zaznamenaly úbytek obyvatel (jednalo se téměř o 20%), v Bavorsku se počet obyvatel naopak zvýšil až o 12%. V současnosti na rozloze 70,5 tisíc km² žije více než 12,5 milionu obyvatel, z toho přes 10% v hlavním městě, Mnichově.

Struktura hospodářství

Hnacím motorem rozvoje zkoumaných přeshraničních regionů je průmysl. V Horní Falci představuje čtvrtinu všech pracovních příležitostí (stejně jako na Plzeňsku). Rozvíjející se odvětví (mechatronika, informační technologie, biotechnologie) se sdružila do konkurenceschopných klastrů, fungující jako inovativní síť výrobců, dodavatelů a výzkumných zařízení do budoucnosti.³⁴ Odvětví s největším obratem zde bez pochyb představuje automobilový průmysl (BMW v Mnichově a další). Dalšími silnými odvětvími jsou elektrotechnika, strojírenství a výroba plastů.³⁵

Nespornou výhodou Bavorska je jeho klastrová strukturální politika. Díky úzkému propojení hospodářství a vědy usiluje Bavorsko o rozvoj znalostně náročných oborů – IT, environmentální technologie a nanotechnologie. Díky úspěšné strukturální politice dosahuje Bavorsko v celoněmeckém srovnání předních pozic v ekonomickém růstu, dynamice zaměstnanosti i přílivu investic. V průběhu roku 2015 rostla bavorská ekonomika reálně o 2,1 % a průměrná míra inflace v tomtéž roce činila 0,4 %.³⁶

Rozložení inovační infrastruktury v bavorském pohraničí je poněkud rozptýlenější a hojněji zastoupené než u nás. Regionální informační centra pro Bavorsko zajišťuje IHK Regensburg, která má své regionální kanceláře na 7 místech v Bavorsku a jednu i v Plzni. Celkem disponuje 23 informačními centry. Díky strategickému rozmístění jsou

³⁴ <http://www.ahk-plzen.cz/cz/regionalni-profil/>

³⁵ Tamtéž

³⁶ <http://tschechien.ahk.de/cz/zastoupeni/delegace-bavorskeho-hospodarstvi-v-ceske-republice/hospodarstvi-v-bavorsku/>

inovační centra blíže aktérům regionálního rozvoje, čímž je větší šance pro rozvoj bavorských příhraničních regionů včetně zvyšování konkurenceschopnosti.³⁷

Dopravní infrastruktura

Východní Bavorsko se společně s jihozápadními Čechy rozvíjejí i v dopravní infrastruktuře. Na německé dálnice dnes už navazují české (příkladně D5 na A6). Na většině tras je dobrá a silniční obslužnost. Nejvíce využívaná silniční trasa - dálnice vede z Norimberka přes Amberg a Plzeň až do Prahy. Další dálnice vede z Mnichova přes Regensburg. Postupně se rozvíjí i přeshraniční autobusová dálková doprava mezi Mnichovem, Norimberkem a Regensburgem na německé a Plzní a Prahou na české straně. Co se týče železničního spojení, mezi Německem a Českou republikou chybí vysokorychlostní spojení (v současnosti se o tom diskutuje, viz podkapitola výše). Oblast leží také v blízkosti mezinárodních letišť (Mnichov, Norimberk).³⁸ Navíc nespornou výhodou německých cest jsou bezplatné kvalitní a rychlé dálnice.

³⁷

http://www.fek.zcu.cz/blob.php?table=internet_list&type=FileType&file=Data&name=FileName&id=IDInternet&id=4210

³⁸ <http://www.ahk-plzen.cz/cz/regionalni-profil/doprava-a-infrastruktura/>

2.1.3 Porovnání ČR a Bavorska podle demografických, sociálních a ekonomických ukazatelů vývoje

Tabulka 1: Základní data o regionech NUTS 1 a NUTS 2 za rok 2003 (HDP za rok 1995 a 2002)

Název státu	Výměra (km ²)	Počet obyv. (v tis.)	Průměrný roční přírůstek (celkový)	Průměrný roční přírůstek (migrační)	HDP/obyv. (absolutně) za rok 1995	HDP/obyv. (absolutně) za rok 2002	Podíl zaměstnaných v primárním sektoru (%)	Podíl zaměstnaných v terciárním sektoru (%)	Podíl ekonomicky aktivních (%)	Míra nezaměstnanosti (%)
Bavorsko	70 549	12 405	4,7	4,2	20 550	26 731	3,3	66,4	50,1	6,2
Oberpfalz	9 690	1 089	4,9	4,2	17 583	22 738	4,5	61,7	49,9	6,6
Nieder-bayern	10 330	1 193	6,3	5,7	17 200	22 215	6,0	58,7	50,2	6,0
ČR	78 868	10 207	-1,8	-0,1	10 663	14 319	3,9	57,5	50,0	7,8
ČR Jihozápad	17 618	1 175	-1,1	0,9	10 142	12 939	5,4	53,8	50,1	5,3

Zdroj: ČSÚ (<https://www.czso.cz/csu/czso/regiony-nuts-v-evropske-unii-2003-6cdewx0y6m>)

Blížkost relativně bohatého Bavorska je pro české příhraniční regiony hnacím motorem, a to ať se jedná o silné německé investice nebo tzv. pendlerství. Rozdíl mezi oběma ekonomikami se promítá především do cenové úrovně zboží a do ceny práce. Z toho vyplývá, že české podniky sice vynaloží na zaměstnance méně financí, nicméně na druhou stranu vyšší platy na bavorské straně vytváří tlak na české zaměstnance hledat si zaměstnání v Německu, resp. v Bavorsku.

Z hlediska zaměstnanosti podle sektorů má ČR oproti Bavorsku nižší zastoupení ve službách. Co se týče míry nezaměstnanosti, v Bavorsku je nižší než v ČR a má klesající tendenci – v roce 2015 se snížila na 3,2 %.³⁹

Tabulka 2: Vývoj HDP ve vybraných regionech (v mil. EUR)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Oberpfalz	32,262	33,266	32,181	34,563	36,751	37,567	38,318	39,687
Niederbayern	33,950	34,488	33,651	36,594	38,921	39,073	40,144	41,522
ČR Jihozápad	14,079	15,732	15,012	15,837	16,482	16,106	16,091	15,959

(<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tgs00003&plugin=1>)

HDP ve sledovaných regionech má jednoznačně rostoucí trend. Mírný pokles však znamenaly jak české tak německé regiony v roce 2009 a v roce 2014 pak nepatrně poklesla hodnota v Jihozápadních Čechách, přičemž v ostatních dvou bavorských regionech HDP stále rostlo.

Plzeňský kraj patří v porovnání se zbytkem ČR svojí hodnotou HDP mezi nadprůměrné regiony (díky výnosům z místního průmyslu, hojným cestovním ruchem a významnou pozicí v dopravě).⁴⁰

Oberpfalz a Niederbayern si stojí obdobně, avšak v porovnání s Jihozápadem Čech jde o dvojnásobné hodnoty, což je dáno již zmíněným výkonem ekonomiky související s politickou a hospodářskou minulostí.

³⁹ <http://tschechien.ahk.de/cz/zastoupeni/delegace-bavorskeho-hospodarstvi-v-ceske-republice/hospodarstvi-v-bavorsku/>

⁴⁰ <https://www.czso.cz/documents/10180/20543063/3205.pdf/6f9cd29c-f7e2-48a1-a98b-8f0f25b27500?version=1.0>

3 Historický rámec česko-bavorského sousedství

Česko-bavorská hranice je jednou z nejstarších relativně stabilních hraničních linií na evropském kontinentě, a to i přes to, že se až do konce 18. století nejednalo o pevně stanovenou hraniční čáru mezi oběma územími. V tomto století proběhlo několik územních sporů mezi Rakouskem a Bavorskem, které vyřešila až smlouva o konturách hranice, kterou uzavřela rakouská císařovna Marie Terezie a bavorský kurfiřt Maxmilián II. Josef, a to 3. března 1764. Podoba smlouvy se v průběhu století dílčím způsobem sice proměňovala, nicméně zásadní ustanovení této úmluvy mají trvalou platnost.⁴¹

Po ukončení I. světové války, kdy vznikl samostatný stát – Československá republika, zůstala zachována původní hranice z roku 1914, tedy hranice mezi Bavorskem a Rakouskem. Tato hranice byla především z bavorské strany mnohem více opevněna a přísněji střežena, nicméně v meziválečném období byla stále dostatečně propustná. Tuto propustnost udržovala do značné míry právě bavorská strana, především s ohledem na nacionalistické nároky na tuto oblast. Politické požadavky nacionalistů vyvrcholily podepsáním Mnichovské dohody v roce 1938, kdy byla značná část českého území připojena k Německu.⁴²

Po II. světové válce, Postupimská konference v roce 1945⁴³ obnovila hranice na stav z roku 1937. Tento rok by obzvláště zlomový, protože došlo k vysídlení sudetoněmeckého obyvatelstva z tehdejšího Československa. Tyto události zapříčinily radikální proměnu struktury hraničních územních celků, a to jak na bavorské, tak i české straně. Restriktivní opatření zpřetrhaly kontakty mezi dvěma odvěkými sousedskými zeměmi a

⁴¹ KRČMÁŘ, L. (2007): Tři znaky (<http://www.treking.cz/archiv/tri-znaky.htm>)

⁴² Mnichovská dohoda (<http://www.military.cz/opecnzeni/mnichov.html>)

⁴³ Předmětem konference byla poválečná správa Německa, uspořádání a rekonstrukce válkou poničené Evropy.

ideologicky nově definovaná státní hranice se stala konfrontační linií mezi západem a východem.⁴⁴

Fenomén „hranice“ nabral nově na aktuálnosti na počátku devadesátých let minulého století. Podoba Evropy, která byla po skončení II. světové války až do roku 1990 konzervována, vycházela ze základních principů představ o uspořádání Evropy po roce 1918. Ovšem dlouhodobě rozdělený prostor na západ a východ, vedl k rozdílnému hospodářskému a demografickému vývoji na obou stranách.⁴⁵

3.1 Historie spolupráce mezi Bavorskem a Českými zeměmi

Hnacím motorem vyvíjení se přeshraničních vztahů a navazování spolupráce byly obchodní a politické zájmy, a proto postupně vznikaly nové cesty (bavorská města Nürnberg, Regensburg a Passau hledala spojení kromě českých a moravských zemí i celý zbytek střední a východní Evropy – česko-bavorské příhraničí nabralo na významu a stalo se významným tranzitním územím).

Jedním z nejvýznamnějších období pro spolupráci Bavorska a Českého království, byla v historii doba za vlády Karla IV. Ve 13. století vzniká cesta zvaná „Via Carolina“, která vedla od Prahy až po Norimberk a stala se významnou trasou pro zjednodušení nejen obchodu, ale také pro snazší výměnu ve smyslu materiálním, kulturním i náboženském.⁴⁶ Na tradici této původní cesty nyní „navazuje“ dálnice D5.

Další významnou epochou bylo období po druhé světové válce. Tu nahradila tzv. Studená válka, kdy byla Evropa rozdělena na dva tábory, a tak se bilaterální vztahy mezi Bavorskem a ČSSR nemohly dostatečně vyvíjet a kontakty mezi nimi měly pouze věcný charakter. Nelze ovšem tvrdit, že vzájemné vztahy byly zcela bez jakékoliv dynamiky. Už v 60. letech minulého století totiž měly jednotlivé německé vlády snahu vzájem-

⁴⁴ HOUŽVIČKA, V. (1997): Die Betrachtung der Sudetendeutsche Frage und die Haltung der Bevölkerung im tschechischen Grenzgebiet gegenüber Deutschland, s. 219.

⁴⁵ IVANIČKOVÁ, E., ŘEZNÍK M., ZIMMERMANN, V. (2013): Das Jahr 1989 im deutsch-tschechisch-slowakischen Kontext, s. 117-130.

⁴⁶ DOKOUPIL, J. Historické proměny česko-bavorského pohraničí, s. 43.

né vztahy normalizovat, a překonat tak následky výše zmíněné Mnichovské dohody. Naproti tomu česká strana přijala řadu jednostranných opatření, která směřovala k omezení relativně volného pohybu osob do západních států, především do SRN.⁴⁷

Důležitý okamžik nastal na počátku 70. let, kdy oba státy uzavřely v Praze vzájemnou smlouvu⁴⁸, která představovala jistý výsledek německého snažení, zvláště pak „ostpolitiky“ spolkové vlády, kterou vedl W. Brandt. Jedno z ustanovení, které tato smlouva obsahovala, bylo i uznání obou stran, že „*mnichovská dohoda z 29. září 1938 byla Československé republice vnucena nacistickým režimem pod hrozbou síly*“ a považují ji „*vzhledem ke svým vzájemným vztahům podle této smlouvy za nulitní*.“⁴⁹ Nicméně hned následující článek této smlouvy stanovoval, že toto prohlášení o „Mnichovské dohodě“ nevytváří „*právní základnu pro materiální nároky Československé socialistické republiky a jejich fyzických a právnických osob*.“ Smlouva položila základ pro fungování spolupráce a diplomatických styků na oficiální úrovni i přes kritiku německé opozice (CDU/CSU) z důvodu, že nepoložila základ pro řešení majetkoprávních otázek a dovoľovala spíše dvojaké interpretace jednotlivých ustanovení, zejména zmiňovaného článku 1 o nulitě Mnichovské dohody⁵⁰. Smlouva plně odpovídala nastolenému trendu evropské politiky, tak jak byl nastaven na Konferenci o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE)⁵¹.

V devadesátých letech byl kvalitativně posunut význam hraničních oblastí Bavorska včetně celé agendy se správou i jednotlivými politikami. Byl obsahově proměněn, a to v kontextu politických změn zvnějšku, se kterými se museli Bavoři vypořádat. Pádem železné opony nastala naprosto nová situace, protože v podstatě zanikli dlouhodobí

⁴⁷ KUNŠTÁT, M.: Německo a Česká republika, in: HANDL, V.; HON, J.; PICK, O. (eds.) a kol. (1998): Vztahy Spolkové republiky Německo ke státům střední Evropy od roku 1990, s. 197-214.

⁴⁸ Smlouva o vzájemných vztazích mezi Československou socialistickou republikou a Spolkovou republikou Německa, uzavřená 11. prosince 1973 (dále jen Pražská smlouva). (<https://is.cuni.cz/studium/predmety/index.php?do=predmet&kod=JMB222>)

⁴⁹ Článek 1 Pražské smlouvy (<https://is.cuni.cz/studium/predmety/index.php?do=predmet&kod=JMB222>)

⁵⁰ KUNŠTÁT, M. (1998): Německo a Česká republika, str. 197.

⁵¹ ORT, A. (2005): Česká zahraniční politika, s. 218-219.

„nepřátelé“ – NDR a ČSSR. Bylo tedy zapotřebí ustanovit nové hraniční přechody a zajistit i vznik nových kořenů pro spolupráci, a to nejen změnou na nejnižší úrovni mezilidské.⁵²

Faktor minulostní (historické) zátěže, je nadřazený kontext, který tvoří neodmyslitelnou součást problémového okruhu česko-bavorských vztahů a občasně negativním působením doprovázel i proces pozvolného navazování přeshraničních kontaktů. Především se jednalo o právní a morální hodnocení násilného odsunu sudetských Němců z českého pohraničí po skončení druhé světové války. Česká republika v čele se svými politiky po dlouhá léta dostatečně nerozlišovala mezi jednotlivými názorovými proudy sudetoněmeckého společenství a antifašisty, sociálně demokratické nebo katolické organizace (Seliger-Gemeinde⁵³, Ackermann-Gemeinde⁵⁴). Tyto organizace nacismus odmítaly, stejně jako myšlenky na poválečné vyrovnání včetně majetkových nároků. Česká politická scéna je neustále srovnávala s „extremisty“ z organizace Witikobund⁵⁵. I to vedlo ke značné časové prodlevě v navázání oficiálních vztahů mezi Mnichovem a Prahou.

⁵² IVANIČKOVÁ, E., ŘEZNÍK M., ZIMMERMANN, V. (2013): Das Jahr 1989 im deutsch-tschechisch-slowakischen Kontext, s. 117-130

⁵³ „sdružení sudetoněmeckých sociálních demokratů“ - založeno 4. 6. 1951 v Mnichově, pojmenováno po 1. předsedovi Německé sociálně demokratické dělnické strany (DSAP) v Československu, Josefu Seligerovi. Společně se současnými vysídlenci importovanými do Německa a se sudetoněmeckými sociálními demokraty, kteří zůstali v exilových zemích, zaštiťuje Seliger-Gemeinde politické a duchovní dědictví někdejší DSAP. (<http://www.seliger-gemeinde.de/>)

⁵⁴ Občanské sdružení při německé katolické církvi, které se věnuje usmíření mezi Němci, Čechy, Slezany a Slováky. Své sídlo má v Mnichově. (<http://www.ackermann-gemeinde.de/>)

⁵⁵ Organizace založená v roce 1948 sudetoněmeckými nacisty. Nacionálně šovinistická, početně nejmenší, avšak nejradikálnější součást Sudetoněmeckého landsmanšaftu. Od roku 2001 je německou tajnou službou BfV považována za extremistickou.

3.2 Vzájemné vztahy a změny po roce 1989

3.2.1 Bilaterální vztahy

Za okamžik nastartování kontaktů mezi českou a bavorskou stranou lze považovat konec roku 1989, kdy byl premiér Max Ströbel pozván tehdejšími vedení ÚV KSČ k návštěvě předlistopadového Československa. V roce 1989 došlo k zásadním proměnám, které předznamenaly novou kapitolu na poli česko-německých vztahů a postupného sbližování v následujících dvaceti letech, které nabralo novou dimenzi a dodnes se rozvíjí.⁵⁶

V kontextu změn v Evropě bylo zapotřebí vyřešit problém rozdělení Německa po II. světové válce, a proto byla uzavřena *Smlouva dva plus čtyři*⁵⁷, ve které byla ukončena etapa Studené války, a zároveň byly nastaveny podmínky pro sjednocení Německa. V důsledku uzavření této smlouvy a následném sjednocení Německa bylo zapotřebí i uzavírání nových bilaterálních smluv. V případě Československa ale bylo jednání značně komplikované, především z důvodu výše zmíněných sudetských požadavků. Výsledná československo-německá smlouva měla oproti „Pražské smlouvě“ představovat značný kvalitativní posun, ovšem podle Kunštáta byla velká část československých očekávání až nerealistická. Nicméně, smlouva se stala základem pro spolupráci, a to na všech úrovních a v oborech – politika, hospodářství, regionální rozvoj, věda, technika a kultura.⁵⁸ V roce 1992 došlo k podpisu *Smlouvy o přátelství a dobrém sousedství mezi ČSFR a SRN*. K této smlouvě se ale jednoznačně negativně postavili sudetští Němci z důvodu, že se Landsmanšaftu nepodařilo do smlouvy vnutit vlastní stanoviska.⁵⁹

Další významnou kvalitativní změnou v česko-německých vztazích byl rozpad ČSFR (1993). Oba nástupnické státy totiž ztratily v evropském kontextu na svém významu. V

⁵⁶ KUNŠTÁT, M. (1998): Německo a Česká republika.

⁵⁷ Smlouva mezi Českou a Slovenskou Federativní republikou a Spolkovou republikou Německo o dobrém sousedství a přátelské spolupráci podepsána 27. února 1992 v Praze (<https://is.cuni.cz/studium/predmety/index.php?do=predmet&kod=JMB222>)

⁵⁸ KUNŠTÁT, M.: Německo a Česká republika, s. 56-59

⁵⁹ KURAL, V. a kol (1998): Krajanské organizace sudetských Němců v SRN, s. 11-15

polovině devadesátých let došlo k určitému obratu i v Praze, kde byly toho času pozorovatelné snahy o přeorientování na anglosaské sblížení či snahy hledat partnerství jako by “přehlédnutím” sousední Spolkové republiky.⁶⁰ Důvody dle Kunštáta můžeme hledat i v zakořeněných a cyklicky se projevujících obavách z příchodu německé hegemonie a obavy z maastrichtského konceptu mezi českými politiky a částí veřejnosti.⁶¹ Rozkolísanou linii česko-německých vztahů nikterak pozitivně nepodpořily veřejně známé vzájemné antipatie spolkového kancléře H. Kohla a předsedy vlády České republiky V. Klause. V této atmosféře určité nedůvěry, zklamání z nenaplnění očekávání obou států a v kontextu vývoje (průtahy na bavorské straně ohledně dostavby ropovodu Ingolstadt, kdy zde byly spojovány otázky energetické bezpečnosti s iniciativami krajanských sdružení SdL z důvodu napojení na vládnoucí CSU apod.), se prohlubovala vzájemná nedůvěra.⁶²

Po roce 1989 tedy získaly vztahy mezi Čechy a Němci jistou dynamiku. Politické vztahy dosáhly zlepšení po prvních vstřícných gestech (po návštěvě prezidenta V. Havla v Německu v roce 1989, kde se poprvé za celou dlouhou dobu prezident vyjádřil k problematice odsunu sudetských Němců).⁶³ Výsledkem těchto pozitivních kroků bylo to, že Německo začalo vnímat Prahu jako partnera, který je schopen nenacionálního a evropského myšlení.⁶⁴

⁶⁰ ČSSD se neorientovala na SPD a lídra R.Scharpinga, nýbrž na francouzské socialisty v čele s L.Jospinem. (SKRZYPEK, A. (2013): *Europe, Our Common Future*, s 65-67.), (GOŇCOVÁ, M. (2012): *Evropská integrace*, s.22.)

⁶¹ KUNŠTÁT, M. (1998): *Německo a Česká republika*. In: *Vztahy Spolkové republiky Německo ke státům Střední Evropy od roku 1990*, s. 22

⁶² KUNŠTÁT, M. (1998): *Německo a Česká republika*. In: *Vztahy Spolkové republiky Německo ke státům Střední Evropy od roku 1990*, s. 103

⁶³ *Česko-německé vztahy po pádu Železné opony (Dokumentace)*. Sešity Rady pro mezinárodní vztahy 1/1997

⁶⁴ HANDL, V. „Česká politika vůči Německu.“ in O. PICK, V. HANDL (eds.). (2004): *Zahraniční politika České republiky 1993-2004*.

3.2.2 Multilaterální vztahy

Odlišný pohled na česko-bavorskou spolupráci se nabízí skrze instituce. V polovině devadesátých let začaly mít schopnost podílet se na spoluutváření zahraniční politiky i dříve méně aktivní Spolkové ministerstvo průmyslu, Spolkové ministerstvo práce a Spolková banka. Otevření hranic a normalizace v ČR a SR znamenaly pro SRN nové trhy, odbytiště a skýtaly možnosti levné produkce, a to i přesto, že průběh a efekt procesu transformace ekonomiky v ČR proběhl problematicky a nestandardně.⁶⁵

Přeshraniční spolupráce a přímé kontakty soukromých i veřejných institucí se rozvíjely nejdynamičtěji. V oblasti česko-německých vztahů akcelerovala ekonomická i občanská spolupráce na rozdíl od vztahů bilaterálních ve sféře zahraniční politiky, které se za regionálními kontakty značně opožďovaly. Pro Českou republiku se Německo stalo prioritním hospodářským partnerem. V současné době obchod s Německem tvoří téměř jednu třetinu celkového zahraničního obchodu ČR, přičemž v roce 2015 bylo z Německa dovezeno zboží za 33,2 mld. EUR, vývoz z ČR do Německa dosáhl 46,2 mld. EUR. Pro Německo je Česká republika po Polsku druhým nejdůležitějším obchodním partnerem ze zemí střední a východní Evropy.⁶⁶ V ČR za celé zkoumané období, přesněji za roky 1993-2015 tvořily německé investice částku 207 mld. Kč, přičemž toto je suma zprostředkovaná jen skrze investice státní agenturou CzechInvest.⁶⁷

Nejintenzivnější formy přeshraniční spolupráce představují tzv. partnerská města (např. partnerství mezi Plzní a Řeznem). Významným faktorem pro vznik partnerství bývá často historie (např. partnerství mezi Tachovem a Bärnau. Pojítkem je kromě geografické blízkosti i společná husitská historie, která ovlivnila vývoj obou měst). Zde byl také po roce 1989 otevřen první česko-německý přechod (1. 7. 1990). Stejně jako partnerská města, spolupracují mezi sebou i vyšší správní celky – regiony (blíže v kapitole 5).

⁶⁵ KUNŠTÁT, M. (1998): Německo a Česká republika. In: Vztahy Spolkové republiky Německo ke státům Střední Evropy od roku 1990, s. 29.

⁶⁶ <http://tschechien.ahk.de/cz/o-nemecku/cesko-nemecke-vztahy/>

⁶⁷ <http://archiv.ihned.cz/c1-65554880-japonske-firmy-v-cesku-patri-k-nejaktivnejsim-investorum-penize-nalevaji-hlavne-do-automobiloveho-prumyslu>

Přeshraniční spolupráci jednotlivců, institucí i občanských sdružení pak podporovaly euroregiony, přičemž v česko-bavorském pohraničí působí Euroregion Egrensis a Euroregion Šumava-Bavorský les-Mühlviertel. Jako první byl v prosinci 1990 v průběhu jednání konference pořádané v Marktredwitz a Chebu založen euroregion Egrensis⁶⁸. Plán na financování tohoto euroregionu počítal mimo jiné i s dražbami bývalého sudetského majetku. V rámci tohoto plánu byla založena Nadace Evropské Comenium, která byla zaměřena na podporu rozvoje spolupráce Čechů a Němců, a dále pak i hudební festival „Uprostřed Evropy“ pořádaný na řadě míst česko-německého pohraničí. Prvotní nadšení ale záhy opadlo a veškerou činnost postupně převzaly jednotlivé obce, města a okresy, a to s podporou fondů Evropské unie. O projektech budu blíže hovořit také v kapitole 5: Regionální spolupráce.

3.2.3 Významná politická setkání a posun česko-bavorských vztahů

Bez ohledu na hierarchickou úroveň spolupráce lze vymezit dva klíčové okamžiky v posledních letech, které kvalitativně přispěly k proměně česko-německých vztahů. První z nich je návštěva bavorského premiéra Seehofera v Praze v roce 2010. I přes uváděné překážky, po vleklých a složitých politických jednáních, navštívil bavorský premiér Horst Seehofer Českou republiku, čímž položil základy pro budoucí spolupráci v politicky příznivějším klimatu. Během tohoto setkání premiérů, P. Nečase a H. Seehofera, byly zcela zřetelně prolomeny bariéry, které doposud užší spolupráci bránily a také, což je dle mého názoru mnohem podstatnější, byly dány zcela nové impulsy pro intenzivnější politickou spolupráci. Výsledkem jednání byl podpis společného komuniké, které předpokládá společné projekty v oblasti výstavby dopravní infrastruktury, školství a spolupráci policie a záchranářských sborů v případě přírodních a jiných katastrof. Oba

⁶⁸ HILF, R. (1992): „Vůle k budoucnosti-konkrétní kroky česko-německého narovnání“. Respekt 11/1992

politici tedy nevyřešili spor týkající se minulosti, ale položili základ pro budoucí dobrou spolupráci obou států.⁶⁹

Už v roce 1997 podepsaná Česko-německá deklarace byla signálem, že společná budoucnost nebude zatěžována problematickou minulostí, kdy byly spáchány křivdy na obou stranách a dnes je již jen těžko určit, na které straně byly tyto křivdy větší. Tímto se otevřel prostor pro zcela novou etapu česko-německých, resp. česko-bavorských vztahů s orientací na budoucnost.⁷⁰

Druhým významným okamžikem byla dle mého názoru návštěva českého premiéra Nečase v Mnichově v únoru 2013. Zde se s bavorským ministerským předsedou Horstem Seehoferem dohodli na dalším prohlubování přátelských a partnerských vztahů mezi oběma zeměmi i na tom, že se budou nadále alespoň jednou ročně setkávat k bilaterálním rozhovorům. Toto setkání vnímám jako významné a uvádím ho zde také z toho důvodu, že premiér Nečas vystoupil jako první český předseda vlády před bavorským zemským sněmem.⁷¹

⁶⁹ <http://www.bayern.de/ministerpraesident-seehofer-gratuliert-zur-ernennung-des-neuen-kabinetts-in-tschechien-und-wuenscht-neuer-regierung-glueck-erfolg-und-gottes-segen-hoffnung-auf-ein-baldiges-treffe/>

⁷⁰ KUNŠTÁT, M. (1998): Německo a Česká republika. In: Vztahy Spolkové republiky Německo ke státům Střední Evropy od roku 1990.

⁷¹

http://www.prag.diplo.de/Vertretung/prag/cs/03/Deutsch_tscheschische_Beziehungen/Bildergalerie_Necas_in_Bayern_cz.html

4 Mezinárodní spolupráce

Tato kapitola ukazuje nejvýznamnější příklady spolupráce na mezinárodní úrovni. Uvádím zde projekty, které se týkají mého bližšího zaměření zájmového území, tedy Plzeňského kraje s jeho bavorskými příhraničními regiony.

4.1 Ropovod Ingolstadt

Výstavba ropovodu Ingolstadt resp. IKL je s ohledem na vývoj česko-bavorských vztahů v devadesátých letech klíčovou událostí, která je vnímána jako první modelový příklad spolupráce mezi ČR a Bavorskem.

Ropovod IKL, který původně měl vést z města Ingolstadt přes Kralupy nad Vltavou až do Litvínova, byl vystavěn v letech 1990 – 1992. Jeho konečná podoba vede po trase Vohburg an der Donau - Nelahozeves (u Kralup nad Vltavou). Jeho výstavba byla zapotřebí kvůli politickým a ekonomickým změnám ve světě, především na základě vznikajících problémů těžářských společností v Rusku, což předjímalo potencionální problémy s dodávkami ropy ropovodem Družba.⁷²

V letech 1990 – 1995 pak byl realizován projekt MERO IKL, který rovněž vznikl především z politických a ekonomických důvodů, protože potřeba nového zdroje dodávek plynu byla pro Českou republiku zcela jednoznačná. I z tohoto důvodu probíhaly veškeré schvalovací procesy na české straně relativně rychle. Nicméně na bavorské straně se na potřebné povolení čekalo až do poloviny února 1992. V konečné verzi trasy ropovodu je na českém území vystavěno CTR v Nelahozevci a jeho výstavba probíhala v letech 1990 – 1997. Toto tankoviště slouží ke skladování ropy z ropovodů družba a Ingolstadt a také pro distribuci ropy k jednotlivým zákazníkům.⁷³

⁷² <http://www.mero.cz/provoz/ropovod-ikl/>

⁷³ <http://www.mero.cz/provoz/ropovod-ikl/>

4.2 Projekt Česko-německý fond budoucnosti

Tento projekt vznikl na základě Česko-německé deklarace o vzájemných vztazích a jejich budoucímu rozvoji, která byla podepsána 21. ledna 1997, a funguje od roku 1998.⁷⁴ Za celou dobu jeho existence se prokázalo, že tento fond je více než běžný prostředek pro překonávání česko-německé minulosti. Při podpisu zakládající listiny fondu se oba státy shodly na tom, že tento fond bude sloužit pro financování projektů společného zájmu.

Každoročně se zde setkávají stovky žádostí na financování rozličných projektů. I to dokládá význam, který obě společnosti přikládají pokračování stávajícího vývoje vzájemných vztahů. Svojí účinnou podporou tedy fond umožnil vznik mnoha iniciativ v nejrůznějších oblastech života.⁷⁵ Česko-německý fond budoucnosti se tedy stal ojedinělým nástrojem pro prohlubování spolupráce mezi Čechy a Němci.

Činnost fondu byla podle původní smlouvy omezena pouze na období do roku 2007, nicméně vzhledem k jeho úspěšnosti bylo období prodlouženo do roku 2017. Nosné projekty fondem podporované se zaměřují především na spolupráci v oblasti školství, v oblasti kultury, spolupráce mládeže, rozšiřování jazykové gramotnosti a vzájemného porozumění na obou stranách. Rovněž se týká spolupráce mezi jednotlivými městy, příhraniční spolupráce i záležitosti menšin.⁷⁶

Mezi největší stálé projekty tohoto fondu pak patří finanční zajištění činnosti Česko-německého diskusního fóra, pod jehož záštitou se každoročně pořádají konference střídavě v Česku a v Německu. Na těchto konferencích jsou diskutována aktuální témata v oblasti bilaterálních vztahů, které vycházejí z partnerství obou zemí v EU.⁷⁷

⁷⁴ <https://is.cuni.cz/studium/predmety/index.php?do=predmet&kod=JMB222>

⁷⁵ <http://www.fondbudoucnosti.cz/o-nas/o-nas/>

⁷⁶ <http://www.fondbudoucnosti.cz/co-podporujeme/>

⁷⁷ <http://www.fondbudoucnosti.cz/projects/default.aspx?action=filter&category=-+v%C5%A1echny+-&approved=-+v%C5%A1echny+-®ion=48&name=&applicant=&languagecode=CZ&itemID=34&type=1>

Česko-německý fond budoucnosti je v porovnání s ostatními formami a možnostmi financování projektů zcela výjimečný, a to svým věcným a nebyrokratickým přístupem, který se orientuje spíše na obsah jednotlivých projektů, než na jejich formální náležitosti. V následující tabulce je uveden přehled za rok 2014, jak velkou měrou se podílely projekty v jednotlivých oblastech vzájemných vztahů.

Tabulka 3 Podíl jednotlivých oblastí podpory na počtu podpořených projektů (2014)

Oblast podpory	Podíl na počtu projektů
Mládež a školy	34 %
Kultura	27 %
Dialogy a vědecké projekty	13 %
Publikace	8 %
Partnerství obcí a zájmových sdružení	7 %
Téma roku	4 %
Obnova památek	3 %
Sociální projekty a podpora menšin	2 %
Stipendia	2 %

(Zdroj: Česko-německý fond budoucnosti)

Fond budoucnosti je významný nástroj – v prvních deseti letech měl k dispozici 85 mil. EUR. U Fondu budoucnosti může o dotaci pro svůj projekt žádat kdokoli a rozhodnutí o tom, co který projekt hodlá dělat nebo čeho chce dosáhnout, je zcela na straně žadatelů.⁷⁸

⁷⁸ <http://www.fondbudoucnosti.cz/o-nas/o-nas/>

4.3 Projekt Zipp

Jak vyplývá ze samotného názvu projektu (Zipp), má projekt fungovat především jako snadné spojení mezi oběma společnostmi, tedy německé i české. Jedná se o iniciativu Spolkové kulturní nadace, jež umožňuje reagovat přímo na konkrétní situace, a uvádí tak do života tematické kulturní projekty (např. projekty Světy života, Utopie moderny: Zlín, Kafka, 1968|1989).⁷⁹

Pro oblast bilaterálních vztahů je z mého pohledu projekt v kulturní oblasti velkým přínosem, protože jak na národní, tak i unijní úrovni jsou společnosti povinny plnit spoustu úkolů. Na úrovni bilaterální se jedná hlavně o to, že je zde umožněno rozhodovat se zcela nezávisle, je zde příležitost zkoušet, a lidé tak mají možnost angažovat se v oblastech, které jsou pro ně důležité.

4.4 Projekt Evropský region Dunaj-Vltava

Evropský region Dunaj-Vltava je trilaterální společenství regionů Spolkové republiky Německo, České republiky a Rakouské republiky, resp. jejich příhraničních regionů fungující dnes již přes 17 let⁸⁰. Tento projekt spadá pod *Euroregion Silva Nortica* (ERSN), tedy pod dohodu uzavřenou původně jen mezi Rakouskem (zakladatel: Euro-paplatz Pro Waldviertel) a Českou republikou (zakladatel: sdružení Jihočeská Silva Nortica).⁸¹

Členy projektu jsou:

- SRN: Spolek ERDV Dolní Bavorsko - Altötting a Horní Falc
- ČR: kraj Jihočeský, Plzeňský a Vysočina
- Rakousko: Horní Rakousko, Dolní Rakousko

⁷⁹ <http://www.projekt-zipp.de/cz/zipp/>

⁸⁰ <http://www.silvanortica.com/cs/section-54/evropsky-region-dunaj-vltava.htm?sub=7>

⁸¹ <http://www.silvanortica.com/cs/section-1/zakladni-informace-o-ersn.htm?sub=2>

Projekt byl vytvořen k budování spolupráce v rámci členských oblastí s cílem prospěchu obyvatel žijících v daných lokalitách, k posílení konkurenceschopnosti regionů, územní soudržnosti a celkově k realizaci evropské myšlenky. Mezi cíle patří např. vytvoření půdy pro lepší vnitřní identifikaci a intenzivnější zastupování navenek, budování společných strategií a projektů v rámci posílení soudržnosti, rozvíjení vztahů ekonomických, sociálních, kulturních i infrastrukturních a snižování bariér ve všech oblastech – životní, přírodní, kulturní a hospodářský prostor. Dále je také snahou upevnění koordinace v rámci regionální politiky EU a získání silnější pozice při zastupování zájmů u národních i evropských institucí.⁸²

⁸² <http://www.silvanortica.com/userfiles/file/stanovy-erdv.pdf>

5 Regionální spolupráce

Rok 1989 a konec totalitních režimů, jak již bylo zmiňováno v kapitole 3, přinesl změny i ve vztazích regionální a lokální úrovně v příhraničí. Lze pozorovat odlišný vývoj v podobě aktivní spolupráce regionů, měst a obcí. Těmto činitelům přeshraniční spolupráce se daří uskutečňovat relativně značné množství akcí, jako jsou česko-německé hudební slavnosti nebo různé sportovní akce (např. Bavorské dny v Plzni, Česko-bavorské dny-Ajetofest v Lindavě, Česko-bavorské Vánoce, Česko-bavorské setkání na Bartoloměji, Bavorsko-český festival Treffpunkt).

Společenská a kulturní spolupráce je kromě jiného podporována různými institucemi. Jako příklad lze uvést podporu Evropské unie jednotlivým projektům uskutečňovaným v česko-bavorském příhraničí, konkrétně pak Evropský fond regionálního rozvoje (EF-RD), jehož cílem je vytvoření společného životního, přírodního a hospodářského prostoru⁸³.

Česká republika tvoří poměrně rozsáhlou ucelenou oblast relativně zachovalé přírody. I z tohoto důvodu jsou v této oblasti nejvíce podporovány projekty, které přírodní ráz lokality nenaruší a svými případnými emisemi nepoškodí (podpora rekreačních a sportovních aktivit, a s touto činností spojených služeb, jako jsou například ekologická veřejná doprava, ubytování, stravování apod.

Oblast, ve které je předpoklad, že bude docházet k intenzivnější interakci českého a německého kulturního prostředí tvoří tzv. brána mezi Šumavou a Českým lesem, součást Euroregionu Šumava (Euregio Bayerischer Wald - Böhmerwald - Mühlviertel). Jedná se o nejdůležitější komunikační most mezi českým Pošumavím a Domažlickem na jedné straně a Bavorskem na druhé straně.⁸⁴

⁸³ <http://www.vlada.cz/cz/urad-vlady/strukturalni-fondy/fond-regionalniho-rozvoje/evropsky-fond-pro-regionalni-rozvoj-80146/>

⁸⁴ HORÁČEK, J.: Ohlédnutí za vývojem přeshraniční spolupráce v České republice in JEŘÁBEK, M. (2015): Výzkum českého pohraničí, s. 12-13

5.1 Nástroje spolupráce

Období devadesátých let ve střední a východní Evropě proběhlo ve znamení velkých politických změn. Postkomunistické země měly snahu zapojit se do procesů sjednocování Evropy. Pro Českou republiku tak mimo jiné vznikl i prostor pro příhraniční spolupráci na dříve neprodyšně uzavřené hranici. Začaly se vytvářet evropské integrační aktivity, které mají mj. podobu podpůrných finančních nástrojů.

5.1.1 Phare CBC

V rámci příprav na vstup dalších zemí do EU, sloužil v letech 1994-2003 pro rozvoj příhraničních oblastí program Evropské unie Phare CBC (Cross Border Co-operation = přeshraniční spolupráce). Původně se týkal jen česko-německého (od roku 1994) a česko-rakouského příhraničí (od roku 1995), poté byl rozšířen i na slovenské a polské pohraničí. Jeho zaměřením bylo:

- podpora transformačního procesu ČR, proces integrace ČR do EU
- posilováním stávajících struktur a konkurenceschopnosti českých podniků podporovat hospodářský rozvoj příhraničních oblastí
- překonávání problémů týkající se obou stran hranic – znečišťování životního prostředí a nedostatečná infrastruktura
- snižování periferního charakteru příhraničních oblastí – zvyšování životní úrovně obyvatel a vytváření spolupracujících struktur v rámci spolupráce příhraničních občanů

Právě oblasti českého hraničního pásu s Německem nejvíce využívají ekonomické nerovnosti vyplývající z rozdílných ekonomických prostředí. Hlavním cílem je využít relativně lacinou, avšak kvalifikovanou pracovní sílu z České republiky. Největší finance z tohoto programu šly právě do česko-německého příhraničí (10 mil. EUR/rok).⁸⁵

Na období od roku 2004 tuto funkci přebírá program INTERREG IIIA.

⁸⁵ http://www.euroregion-silesia.cz/show_text.php?id=programy-EU-PHARE-CBC-o-programu

5.1.2 INTERREG

Pro vnitřní příhraniční regiony vzniká v roce 1990 iniciativa INTERREG, jejímž hlavním cílem je prokázat, že hranice netvoří bariéru pro rozvoj daného území. V rámci této iniciativy byly realizovány nejrozličnější operační programy, a to v regionech s odlišnými zkušenostmi v oblasti příhraniční spolupráce, zejména:

- zaostalé regiony a základní regiony EU
- regiony „zdola nahoru“ – tyto regiony měly zkušenosti s místními i regionálními strukturami
- regiony s centralizovaným přístupem

Iniciativa INTERREG probíhala v několika kolech, přičemž první probíhalo v letech 1990 až 1993 s alokací finančních prostředků ve výši přes 1 mld. EUR. Bylo podpořeno celkem 31 operačních programů z různých odvětví – v dopravě, školství, životním prostředí, turistickém ruchu a rozvoji venkova.

I díky těmto úspěchům pak v roce 1994 navazovala iniciativa INTERREG II. Počítala s pětiletým programovacím obdobím a oproti první iniciativě, tato počítala i s rozvojem vnějších regionů⁸⁶.

Dále navazoval INTERREG III schválen Evropskou komisí na období let 2000 - 2006. V současné době se iniciativa INTERREG III implementuje ve třech oblastech:

- přeshraniční spolupráce (Cross-border cooperation) – INTERREG IIIA
- nadnárodní spolupráce (Transnational cooperation) – INTERREG IIIB
- meziregionální spolupráce (Interregional cooperation) – INTERREG IIIC

Iniciativa INTERREG III je financována z Evropského regionálního rozvojového fondu (ERDF), ze kterého má Česká republika právo čerpat stanovené finanční prostředky pro realizaci rozvojových projektů (na období 2004-2006 bylo pro program

⁸⁶ SKOKAN, Karel. Evropská regionální politika v kontextu vstupu České republiky do Evropské Unie.

INTERREG IIIA vyčleněno 55 mil. EUR, INTERREG IIIB 9,6 mil. EUR, INTERREG IIIC 4,07 mil. EUR).⁸⁷ O konkrétních projektech budu hovořit v kapitole 5.2.

5.1.3 Integrovaný regionální operační program

Integrovaný regionální operační program EU poskytuje finanční podporu z evropských fondů (pro programové období 2014-2020 má mít ČR k dispozici kolem 20,5 mld. EUR). Operační programy jsou tematicky zaměřené (zemědělství a rybářství, programy přeshraniční, nadnárodní i meziregionální spolupráce).⁸⁸

5.1.4 Dokumenty Evropské unie pro regionální a příhraniční spolupráci

- **Evropská charta regionálního a prostorového plánování** – dokument podepsán Výborem ministrů Rady Evropy v roce 1985. Snaží se posilovat úlohu evropské spolupráce především v oblasti otevření hranic regionů a zajištění jejich infrastruktury. Podle dokumentu nesmí být realizován žádný projekt, který by měl negativní vliv na prostředí sousedních států.
- **Evropská rámcová úmluva o přeshraniční spolupráci mezi územními orgány a Evropská charta hraničních a přeshraničních regionů** – jedná se o základní dokumenty, na kterých je postavena Evropská územní spolupráce.
- **Programové dokumenty přeshraniční spolupráce** – v těchto dokumentech jsou vymezeny prioritní osy programu, finanční alokace na jednotlivé oblasti podpory a je zde přesně stanoveno, kdo se může stát žadatelem o podporu z evropských fondů.⁸⁹

Jako další jsou pro každé vyhlášené programovací období vydávána nařízení, ve kterých je přesně upravena úloha Strukturálních fondů a Fondu soudružnosti. Základním dokumentem pro česko-bavorskou spolupráci je *Programový dokument*, který 20. prosince

⁸⁷ http://www.euroregion-silesia.cz/show_text.php?id=programy-EU-interreg-III-o-programu&open_menu=74

⁸⁸ <http://www.crr.cz/cs/irop/o-programu-irop/>

⁸⁹ http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.1.5.html

2007 schválila Evropská komise. Je zaměřen na regionální projekty, které mají význam právě pro příhraničí, a také obsahuje pravidla pro spolupráci mezi českými subjekty a bavorskými partnery. Za program v Bavorsku zodpovídá Bavorské státní ministerstvo hospodářství, infrastruktury, dopravy a technologie a za Českou republiku je to pak Ministerstvo pro místní rozvoj, přičemž na krajských úřadech sídlí Oddělení příhraničních projektů. Z prostředků EU je vyčleněno celkem 115,5 mil. EUR a vybrány mohou být pouze projekty, u kterých je předpoklad významného dopadu na česko-bavorské příhraničí.⁹⁰

5.2 Spolupráce Plzeňského kraje s bavorskými partnery

Tato kapitola ukazuje regionální spolupráci mého stěžejního území, tedy Plzeňského kraje spolupracujícího s bavorskými vládními okresy Dolní Bavorsko a Horní Falc. Na úvod kapitoly v několika odstavcích představím, jak spolupráce funguje a zmíním některé, dle mého názoru významné události, a poté už představím konkrétní projekty, tedy praktické výsledky kooperace daného území.

5.2.1 Představení spolupráce Plzeňského kraje, Dolního Bavorska a Horní Falce

V Plzni se konala první regionální konference o příhraniční spolupráci. V listopadu 2001 zde bylo vydáno společné prohlášení, na jehož základě vznikl návrh na regionální spolupráci. Tato spolupráce byla odstartována projektem na vytvoření příhraničních sítí. Evropská unie pak na konci roku 2006 podpořila projekt "Geografický informační systém pro Plzeňský kraj a správní obvody Dolního Bavorska a Horní Falce". Také tento projekt byl úspěšně dokončen.⁹¹

Dalším společným projektem na krajské úrovni se stal projekt „*My jsme Evropa*“ (*Wir sind Europa*), který znamenal další milník v příhraniční spolupráci a společného rozvoje obou sousedů. Nejvýznamnějším cílem Krajské hospodářské komory Plzeňského kraje

⁹⁰ http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.1.5.html

⁹¹ <http://www.plzensky-kraj.cz/cs/kategorie/preshranicni-spoluprace>

a IHK Regensburg je propojit západní Čechy a Východní Bavorsko, a tím otevřít dráhu skutečnému sjednocování Evropy přímo v jejím centru (např. vybraní žáci plzeňských škol mají možnost se zúčastnit výměnného pobytu ve městě Furth im Wald). Tento projekt dále pokračuje ve společné iniciativě pro regionální marketing.⁹²

Jako příklad snahy o rozvíjení česko-bavorského příhraničí uvádím jednu konkrétní událost. Je jím podepsání dokumentu českými i bavorskými ministry z června roku 2014 v Plzni s názvem *Prohlášení o záměru ad "Koncepte rozvoje česko-bavorského příhraničí"*. Tímto se regiony zavázaly k pokračování již dříve navázané spolupráce, avšak nejen s cílem pokračování ve stejném duchu, nýbrž se snahou o zpracování inovativního konceptu s novou dynamikou a rozšířením z lokální úrovně až na státní, jak uvedl bavorský státní ministr financí, rozvoje země a vlasti Markus Söder⁹³. Společným cílem je posilování podpory konkurenceschopných a atraktivních regionů a měst doprovázené i dalšími tématy týkající se vytváření společného hospodářského, kulturního, vědeckého a sociálního prostoru, a tedy ještě užšího propojení téměř ve všech oblastech s důrazem na budoucnost. Dokument zahrnuje bavorské vládní obvody: Horní Franky, Horní Falc, Dolní Bavorsko a české kraje: Karlovarský, Plzeňský a Jihočeský⁹⁴.

Vzájemnou spolupráci si podle médií chválí obě strany, tedy v současnosti vládní prezident Axel Bartelt a hejtman Plzeňského kraje Václav Šlajs, podle kterého jde dokonce o nadstandardní vztahy, posunuté z úrovně partnerství na úroveň přátelství, jak v jednom z rozhovorů dodal, a čímž mimo jiné i zdůvodňuje kladné výsledky spolupráce⁹⁵.

⁹² <https://www.souepl.cz/index.php/partneri/projekty-a-aktivita/projekty-mezinarodnich-vymen-stazi/evropa-wir-sind-europa/>

⁹³ <http://www.plzensky-kraj.cz/cs/clanek/ministri-se-v-plzni-zavazali-k-rozvijeni-cesko-bavorskeho-prihranici-0>

⁹⁴ <http://www.plzensky-kraj.cz/cs/clanek/ministri-se-v-plzni-zavazali-k-rozvijeni-cesko-bavorskeho-prihranici-0>

⁹⁵ <http://www.plzensky-kraj.cz/cs/clanek/ministri-se-v-plzni-zavazali-k-rozvijeni-cesko-bavorskeho-prihranici-0>

5.2.2 Konkrétní příklady – společně realizované projekty

I. Projekt na podporu cestovního ruchu – Rozvoj turistické infrastruktury v oblasti Dračího jezera I.

U města Furth im Wald v zemském kraji Cham vznikla protipovodňová nádrž Dračí jezero, které se od roku 2009 využívá také pro rekreační účely. České obce ve spádovém území proto zahájily společné aktivity na rozvoj cestovního ruchu. Tímto vznikla v první části investiční aktivity výstavba téměř desetikilometrové cyklostezky vedoucí přes hraniční přechod Ovčí vrh – Hochstrasse. Druhou částí realizace projektu se pak stalo zřízení naučné stezky „*Babylon a okolí*“ s 21 informačními tabulemi a 3 odpočívadly. Díky tomuto projektu mají návštěvníci Dračího jezera možnost poznávat atraktivní oblast Chodska.

Projekt byl realizován v letech 2007-2013. Českým partnerem bavorského města Furth im Wald se stal Svazek Domažlicko s jeho rozpočtem 1 640 693 EUR, přičemž příspěvek z ERDF⁹⁶ činil 1 394 589 EUR.⁹⁷

II. Ekologický projekt – Výzkum ekologie ryba ostrovida a srnce obecného v horském ekosystému

Rys ostrovid patří k silně ohroženým druhům. Nejhojněji se vyskytuje v příhraničí jihozápadních Čech a navazujících oblastech z německé strany. Česko-bavorská spolupráce v oblasti sledování tohoto živočišného druhu spočívá ve výzkumu jeho života a jeho hlavní kořisti – srnce obecného. Nástroji je kombinace fotomonitoringu, telemetrie a genetické analýzy s údaji o jejich početnosti a chování.

Projekt byl realizován od roku 2007 do 2013. Partnery jsou česká Správa NP a CHKO Šumava, p. o. a bavorský Nationalparkverwaltung Bayerischer Wald. Rozpočet českého partnera byl 228 976 EUR, přičemž příspěvek ERDF činil 194 629 EUR.⁹⁸

⁹⁶ Evropský fond pro regionální rozvoj (ERDF - European Regional Development Fund) – z hlediska objemu peněz jde o největší ze strukturálních fondů EU

⁹⁷ <https://www.euregio-egrensis.org/pictures/ac4315be6a307a27262879968241ae41.jpg>

⁹⁸ <https://www.euregio-egrensis.org/pictures/59f04b9e386edba99f5adfea84a935ad.jpg>

III. Společensko-vzdělávací projekt – Sousedé se stávají přáteli (2012-2013)

Projekt podpořil spolupráci mladých lidí na úrovni tří krajů – Plzeňský, Karlovarský a Horní Franky díky zrealizování workshopů a konání přeshraničních tematicky zaměřených kulturních festivalů v oblasti filmu, hudby apod. Projekt podpořil 43 organizací na české a německé straně.

Českým partnerem projektu je Západočeská univerzita v Plzni, Koordinační centrum česko-německých výměn mládeže Tandem a bavorským Bezirksjugendring Oberfranken im BJR K.d ö R. Rozpočet českého partnera byl 58 823 EUR, přičemž příspěvek ERDF činil 49 6712 EUR.⁹⁹

IV. Kulturní projekt – Vesnické muzeum v Halži a Neualbenreuthu

Na Tachovsku v obci Halže vzniklo rekonstrukcí nevyužívané sýpky muzeum dřívějšího způsobu obživy lidí na venkově. V muzeu jsou k vidění historické zemědělské stroje (pluhy, sklízecí technika, traktory apod.) pocházející ze sbírky místního zemědělce pana Vaňka. Při budování muzea zde muselo dojít k terénním úpravám, oplocení areálu a výstavbě parkoviště pro návštěvníky.

Českým partnerem je Zlatý čas, o. p. s. s rozpočtem 313 664 EUR, z čehož příspěvek z ERDF tvoří 266 614 EUR. Bavorským partnerem je Marktgemeinde Neualbenreuth. Obě strany si vyměňují exponáty a společně tvoří informační materiály.¹⁰⁰

⁹⁹ <https://www.euregio-egrensis.org/pictures/ac4315be6a307a27262879968241ae41.jpg>

¹⁰⁰ <https://www.euregio-egrensis.org/pictures/ac4315be6a307a27262879968241ae41.jpg>

6 Role Evropské unie v česko-bavorské spolupráci

Ihned po svém vstupu do EU získala Česká republika možnost čerpat finanční prostředky ze Strukturálních fondů Evropské unie, které byly jedním z hlavních nástrojů regionální a strukturální politiky Evropské unie. Rozpočet EU plní obdobné funkce jako státní rozpočet. Rozdělení financí probíhá podle zásady subsidiarity mezi členské státy EU.¹⁰¹

V rámci programů Phare CBC, ISPA a SAPARD plnilo ještě před vstupem České republiky do EU Centrum pro regionální rozvoj (CRR) důležitou roli implementační agentury. V ČR byly tyto programy zaměřeny na vytvoření podmínek pro efektivní a rychlé čerpání finančních prostředků právě ze strukturálních fondů, což mělo přispět k rychlejší adaptaci české ekonomiky k evropskému trhu, zvýšení české konkurenceschopnosti a k reformě českého státního aparátu. Očekávaný vstup České republiky do EU vyvolával potřebu zmírňování přeshraničních socio-ekonomických rozdílů. To v praxi znamenalo, že příkladně Plzeňský kraj začal více spolupracovat s bavorskými příhraničními regiony a městy.

Česká republika patří mezi země, které z EU více čerpají, než vydávají.¹⁰² V průběhu devadesátých let získávala prostřednictvím programu Phare CBC prostředky v celkovém objemu 60 až 70 mil. EUR ročně. Od roku 2000 se potom tento roční průměr zvýšil až na 100 mil. EUR.¹⁰³

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR zajišťovalo prostřednictvím Centra pro regionální rozvoj ČR celkovou koordinaci realizace programu. Za realizaci jednoho ze tří grantových schémat již posléze zodpovídalo CRR (podpora infrastruktury pro podnikání),

¹⁰¹ GOŇCOVÁ, M. (2012): *Evropská integrace*, s. 95.

¹⁰² Tamtéž, s. 104.

¹⁰³ CENTRUM PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ ČESKÉ REPUBLIKY. [online]. [cit.2016-10-14]. Dostupné z WWW: <http://www.crr.cz/cs/o-nas/o-nas/predchozi-obdobi/>

přičemž zajišťovalo všechny činnosti spojené s prováděním i kontrolou grantových schémat, stálý dohled nad průběhem realizace jednotlivých projektů a poskytovalo i pomoc při přípravě a organizaci výběrových řízení.¹⁰⁴

Pro českou diplomacii měl vstup do EU znamenat posílení vzájemné informovanosti a byl pro Česko hlavní prioritou pro její činnost.¹⁰⁵

¹⁰⁴ <http://www.mmr.cz/cs/Regionalni-politika-a-cestovni-ruch/Podpora-regionu/Koncepce-Strategie/Strategie-regionalniho-rozvoje-CR-2014-2020>

¹⁰⁵ ORT, A. (2005): Česká zahraniční politika, s. 323.

7 Závěr

Bezprostředně po roce 1989 byly důsledky čtyřicetiletého období „zamrazených“ přeshraničních vztahů akutní výzvou pro nastartování zcela nové kapitoly sousedství. Vstup ČR do Evropské Unie (2004) a do Schengenského prostoru (2007) zásadně proměnil do té doby fungující podstatu vnímání významu hranice jako takové, ať již v praktickém slova smyslu, anebo v uvažování obyvatelstva obou zemí během devadesátých let. Tyto dva byť formální, ale klíčové aspekty, vnímám jako pomyslné mezníky na cestě uvažování o přeshraniční spolupráci. Byla tak symbolicky ukončena, podle mého názoru, často turbulentní éra znovunalézání a uvědomění si významu sousedství Čechů a Bavorů, v první dekádě po pádu komunistického režimu v České republice.

Ze všech zkoumaných zdrojů vyplývá, že ve sledovaných regionech je možné pozorovat stále se zlepšující spolupráci, jejíž základy byly položeny v polovině devadesátých let. Mezi rokem 1990 a 2004 je vytvořena báze přeshraničních vztahů na tzv. nejnižší úrovni (nevychází z úsilí vyšší politické reprezentace). Jedná se nejprve o navazování kontaktů bez zásadní podpory z centra, což odráží v úvodu nastíněná *asymetrie vztahů*.

Od vstupu ČR do EU se kooperace odvíjí s novou kvalitou, a to především na základě navázaných a v souladu s evropskou integrací se prohlubujících přeshraničních/interregionálních kontaktů mezi jednotlivci, soukromými firmami a v neposlední řadě i institucemi státní správy, resp. zájmovými a neziskovými organizacemi, a to na obou stranách hranice. Mohli bychom to nazvat jakousi paralelou. Spuštěné programy jsou dynamické a inovativní, a jejich dopad na pozorované pohraniční oblasti je kladný. Přesto však stále existují značné rezervy, a to v méně atraktivních oblastech, které se doposud nedočkaly zdokonalené infrastruktury.

Absence oficiálních vztahů mezi Prahou a Mnichovem byla překonána oficiální návštěvou bavorského premiéra Seehofera v Praze v roce 2010. V reakci na to uskutečnil návštěvu bavorského Zemského sněmu v Mnichově v roce 2013 český premiér Nečas. Toto lze vnímat jako postupné odbourávání problematizované asymetrie.

Z důvodu ekonomické rozdílnosti příhraničních regionů ČR a SRN je sice obecně větší význam spolupráce pro Českou republiku, nicméně zaslouží si na tomto místě zmínit nemalý pozitivní vliv především přeshraniční turistiky v ekonomicky slabých, dotovaných mikrooblastech.

Regionální spolupráce na úrovni krajů a okresů, funguje lépe a efektivněji než méně plastická vyšší správní úroveň, mezistátní, delegovaná z center (osa Praha - Berlín). Na regionální úrovni spolupracuje Plzeňský kraj dlouhodobě nejvíce s Horní Falcí. Zrealizované společné projekty jsou důkazem fungující spolupráce v různých oblastech. Její přeshraniční spolupráci lze hodnotit kladně (úspěšné projekty, jednání zástupců krajů a starostů, pravidelné oficiální návštěvy, konání regionálních konferencí a další). Plzeňský kraj má nejlepší socioekonomické výsledky v komparaci s ostatními českými příhraničními oblastmi.

Obecně platí, že ve vzájemném česko-německém vztahu zůstane SRN vždy tím silnějším partnerem, a to i po rozšíření Evropské unie právě o státy bývalého komunistického bloku. I z tohoto důvodu je důležité, aby byla česká regionální politika provázána se zájmy a také reflektovala potřeby celé České republiky. K tomu, aby však nedocházelo ke křížení regionálních a státních zájmů v česko-bavorských příhraničních oblastech, by bylo vhodné, aby Ministerstvo zahraničních věcí ČR (MZV) zvýšilo ve spolupráci s Ministerstvem pro místní a regionální rozvoj informovanost představitelů státní správy a místní samosprávy o záměrech svých politik a cílů. Pro lepší budoucí koordinaci představ o dalším směřování mezi centrem a hraničními regiony ČR, by napomohly účinně fungující kanceláře jednotlivých euroregionů. K přispění synergického efektu s bavorskou stranou by představitelé na české straně měli využít neformálních a specifických instrumentů, jež by motivovaly k migraci do pohraničních oblastí.

Na základě retrospektivní analýzy vývoje česko-bavorské spolupráce lze s jistotou konstatovat, že se navzdory nejednoduché výchozí situace v roce 1989/1990 vyvíjí velice pozitivně.

8 Seznam použitých zdrojů

Literatura

ASH, T. G. (1993): *In Europe's Name: Germany and the Divided Continent*. New York: Random House, Inc.

BAUN, M. (2005): *Germany and Central Europe: Hegemony reexamined*. USA: Barrister & Principal.

DALLAGO, B. – BLOKKER, P. (2009): *Regional diversity and local development in the new member states*. Houndmills, Basingstoke. Hampshire: Palgrave Mcmillan.

DELANTY, G. (2003): *Handbook of historical sociology*. Thousand Oaks: Calif. SAGE.

DRULÁK, P. (2003): *Teorie mezinárodních vztahů*. Praha: Portál.

GOŇCOVÁ, M. a kol. (2012): *Evropská integrace*. Brno: Masarykova univerzita.

HANDL, V. (2009): *Česká republika vůči Spolkové republice. Německo: od normalizace k evropeizaci*. In: *Česká zahraniční politika v zrcadle sociálně-vědního výzkumu*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů.

HANDL, V. (2010): *Die Politik des wiedervereinigten Deutschland gegenüber der Tschechischen Republik*. In: *Die Tschechoslowakei und die beiden Deutschen Staaten*. Essen: Klartext-Verlag.

HOUŽVIČKA, V. (1997): *Die Betrachtung der Sudetendeutsche Frage und die Haltung der Bevölkerung im tschechischen Grenzgebiet gegenüber Deutschland*. Ústí n.L./Aussig/München: Ackermann Gemeinde.

IVANIČKOVÁ, E., ŘEZNÍK M., ZIMMERMANN, V. (2013): *Das Jahr 1989 im deutsch-tschechisch-slowakischen Kontext*. Essen: Klartext.

JEŘÁBEK, M. (2015): *Výzkum českého pohraničí: vybraná aktuální témata*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem.

- KÁRNÍK, Z. (2008): *Malé dějiny Československa 1867–1939*. Praha: Dokořán.
- KOSCHMALL W., NEKULA M., ROGALL, J. (2001): *Češi a Němci: dějiny, kultura, politika*. Praha: Paseka.
- KOSCHMAL, W., NEKULA M., ROGALL J. (2001): *Deutsche und Tschechen: Geschichte - Kultur - Politik*. München: Beck.
- KUNŠTÁT, M. (1998): *Německo a Česká republika*. In: HANDL, V.; HON, J.; PICK, O. (eds.) a kol.: *Vztahy Spolkové republiky Německo ke státům střední Evropy od roku 1990*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů.
- KURAL, V. a kol. (1998): *Krajanské organizace sudetských Němců v SRN*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů.
- LAUFER, H. (1974): *Das föderative System der BRD. Bayerische Landeszentrale für politische Bildung*. Oldenburg: Springer VS.
- OHLBAUM, R. (1981): *Bayerns vierter Stamm-die Sudetendeutschen*. München: Aufstieg-Verlag.
- ORT, A. (2005): *Česká zahraniční politika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.
- PIKE, A. – RODRÍGUEZ-POSE, A. – TOMANEY, J. (2006): *Local and regional development*. New York: Routledge.
- PITROVÁ, M. (2014): *Německá komunální politika: bavorské a saské obce*. Praha: ARSCI.
- SKOKAN, K. (2003): *Evropská regionální politika v kontextu vstupu České republiky do Evropské Unie*. Ostrava: Repronis.

Internetové zdroje

BUSINESSINFO.CZ Charakteristika Plzeňského kraje. [online]. [cit.2016-10-3]. Dostupné z <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/charakteristika-plzensky-kraj-2216.html#sidla>

CENTRUM PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ ČESKÉ REPUBLIKY. Integrovaný regionální operační program. [online]. [cit.2016-10-14]. Dostupné z <http://www.crr.cz/cs/irop/o-programu-irop/>

CENTRUM PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ ČESKÉ REPUBLIKY. Program Přeshraniční spolupráce Cíl 3 Česká republika-Svobodný stát Bavorsko 2007-2013. [online]. [cit.2016-10-14]. Dostupné z <http://www.crr.cz/cs/cil-3/bavorsko-cr/>

ČESKÁ TELEVIZE. *Z Prahy do Mnichova po nové železnici? Ne, ministři chtějí modernizovat stávající.* [online]. [cit.2016-12-04]. Dostupné z <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1517096-z-prahy-do-mnichova-po-nove-zeleznici-ne-ministri-chteji-modernizovat-stavajici>

ČESKÉ DÁLNIČE. Dálnice D5. [online]. [cit. 2016-11-1]. Dostupné z <http://www.ceskedalnice.cz/dalnice/d5/>

ČESKO-NĚMECKÁ OBCHODNÍ A PRŮMYSLOVÁ KOMORA. [online]. [cit. 2016-10-01] Dostupné z <http://www.ahk-plzen.cz/cz/regionalni-profil/>

ČESKO-NĚMECKÁ OBCHODNÍ A PRŮMYSLOVÁ KOMORA. *Česko-německé vztahy* [online]. [cit. 2015-11-20]. Dostupné z <http://tschechien.ahk.de/cz/o-nemecku/cesko-nemecke-vztahy/>

ČESKO-NĚMECKÝ FOND BUDOUCNOSTI. [online]. [cit. 2015-11-30]. Dostupné z <http://www.fondbudoucnosti.cz/>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Regiony NUTS v Evropské unii – 2003. [online]. [cit.2016-10-11]. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/czso/1-1373-05--08>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Statistická ročenka Plzeňského kraje 2015. [online]. [cit.2016-10-5]. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-plzenskeho-kraje-2015>

DEUTSCHER BUNDESTAG - Parlament. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. [online]. [cit.2016-10-03]. Dostupné z <http://www.bundestag.de/gg>

DOKUMENTAČNÍ CENTRUM - Inaugurační řeč prezidenta Československé socialistické republiky Václava Havla. [online]. [cit.2016-11-5]. Dostupné z <https://archive.vaclavhavel-library.org/viewArchive.php?docYear=1989&itemDetail=35983>

E15.CZ. Doprava a logistika. [online]. [cit. 2016-11-20] Dostupné z <http://zpravy.e15.cz/byznys/doprava-a-logistika/modernizace-koleji-nestaci-sobotka-chce-do-bavorska-druhou-dalnici-1278783>

EUREGIO. Euroregion Šumava jihozápadní Čechy. [online]. [cit. 2016-11-23] Dostupné z <http://www.euregio.cz/euregio/index.php>

EUREGIO EGRENSIS. Regionální sdružení obcí a měst. [online]. [cit. 2016-11-10] Dostupné z https://www.euregio-egrensis.org/cz/podpora-eu-df/archiv-cil-3-cr-bavorsko-2007-2013/page/archiv-bavorsko-df_mapy_vzorovych_projektu/

EUREGIO SILVA NORTICA. Strategie Euregion Silva Nortica 2007 - 2013. [online]. [cit.2016-11-05]. Dostupné z <http://www.silvanortica.com/cs/section-1/zakladni-informace-o-ersn.htm?sub=2>

EUREGIO SILVA NORTICA. Projekt „Evropský region Dunaj-Vltava. [online]. [cit.2016-11-05]. Dostupné z <http://www.silvanortica.com/cs/section-54/evropsky-region-dunaj-vltava.htm?sub=7>

EUREGIO SILVA NORTICA. Stanovy Evropského regionu Dunaj-Vltava. [online]. [cit.2016-11-05]. Dostupné z <http://www.silvanortica.com/userfiles/file/stanovy-erdv.pdf>

EURES. Německo. [online]. [cit. 2016-11-10]. Dostupné z <https://portal.mpsv.cz/eures/podminky/nemecko>

EUROPÄISCHER SOZIALFONDS FÜR DEUTSCHLAND. Das Operationelle Programm des Bundes (2014-2020). [online]. [cit.2016-11-03]. Dostupné z http://www.esf.de/portal/generator/1018/op__bund.html

EUROREGION SILESIA. Programy EU. [online]. [cit. 2016-12-10] Dostupné z http://www.euroregion-silesia.cz/show_text.php?id=programy-EU-PHARE-CBC-o-programu

EUROSTAT. HDP v regionech NUTS 2. [online]. [cit. 2016-11-09] Dostupné z <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tgs00003&plugin=1>

EVROPSKÝ PARLAMENT [online]. [cit. 2016-11-21] Dostupné z http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.1.5.html

HAKALA, M. (2015): Bakalářská práce. *Srovnání klasického a bayesovského přístupu ke statistice*. Praha: VŠE. [online]. [cit. 2016-12-10]. Dostupné z https://www.vse.cz/vskp/46739_srovnani_klasickeho_a%C2%A0bayesovskeho_pristupu_ke_statistice

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. *Kdo v Česku nejvíce investuje*. [online]. [cit. 2016-12-13]. Dostupné z <http://archiv.ihned.cz/c1-65554880-japonske-firmy-v-cesku-patri-k-nejaktivnejsim-investorum-penize-nalevaji-hlavne-do-automobiloveho-prumyslu>

Inovační infrastruktura v Plzeňském kraji a v přilehlých bavorských regionech. [online]. [cit. 2016-10-1]. Dostupné z http://www.fek.zcu.cz/blob.php?table=internet_list&type=FileType&file=Data&name=FileName&idname=IDInternet&id=4210

KARLOVA UNIVERZITA - texty smluv. [online]. [cit. 2015-10-28]. Dostupné z <https://is.cuni.cz/studium/predmety/index.php?do=predmet&kod=JMB222>

KRČMÁŘ, L. (2007): *Tři znaky*. [online]. [cit. 2016-09-30]. Dostupné z <http://www.treking.cz/archiv/tri-znaky.htm>

MERO ČR. Ropovod IKL. [online]. [cit. 2016-11-29]. Dostupné z <http://www.mero.cz/provoz/ropovod-ikl/>

MĚSTO PLZEŇ. Partnerská města. [online]. [cit. 2016-11-15] Dostupné z <https://www.plzen.eu/obcan/o-meste/partnerska-mesta/partnerska-mesta-2.aspx>

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. Strategie regionálního rozvoje ČR (2014-2020). [online]. [cit. 2016-11-11] Dostupné z <http://www.mmr.cz/cs/Regionalni-politika-a-cestovni-ruch/Podpora-regionu/Koncepce-Strategie/Strategie-regionalniho-rozvoje-CR-2014-2020>

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR – Velvyslanectví České republiky v Berlíně. Stručné shrnutí bilaterálních vztahů - *Smlouva mezi ČSFR a SRN o dobrém sousedství a přátelské spolupráci*. [online]. [cit. 2015-11-20]. Dostupné z http://www.mzv.cz/berlin/cz/vzajemne_vztahy/kratky_prehled_o_bilateralnich_vztazich.html

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR – Velvyslanectví České republiky v Berlíně. *Česko-německá deklarace o vzájemných vztazích a jejich budoucím rozvoji*. [online]. [cit. 2015-11-20]. Dostupné z http://www.mzv.cz/berlin/cz/vzajemne_vztahy/cesko_nemecka_deklarace_o_vzajemnych.html

MY JSME EVROPA! WIR SIND EUROPA! [online]. [cit. 2016-11-18] Dostupné z <https://www.souepl.cz/index.php/partneri/projekty-a-aktivity/projekty-mezinarodnich-vymen-stazi/evropa-wir-sind-europa/>

Mnichovská dohoda [online]. [cit. 2016-10-20]. Dostupné z <http://www.military.cz/opevneni/mnichov.html>

PLZEŇSKÝ KRAJ. *Ministři se v Plzni zavázali k rozvíjení česko-bavorského příhraničí*. [online]. [cit. 2016-11-10]. Dostupné z <http://www.plzensky-kraj.cz/cs/clanek/ministri-se-v-plzni-zavazali-k-rozvijeni-cesko-bavorskeho-prihranici-0>

PORTÁL DIGITÁLNÍ MAPY veřejné správy Plzeňského kraje – silniční síť. [online]. [cit. 2016-12-06] Dostupné z http://geoportal.plzensky-kraj.cz/gs/data/uploads/ke_stazeni/zakladni_mapy/a3_pk_silnice.pdf

PŘEPRÁVCE.CZ. Hraniční přechody. [online]. [cit. 2016-10-12] Dostupné z <http://www.prepravce.cz/index.asp?menu=240>

SKRZYPEK, A. (2013): *Europe, Our Common Future*. Belgium: FEPS – Foundation for European Progressive Studies. [online]. [cit. 2016-10-10] <http://www.feps-europe.eu/assets/66f82f5c-a3b5-47b2-9c07-fc6755b933b1/europe%2c%20our%20common%20future%20%20celebrating%2020%20years%20of%20pes%20-%20low%20res.pdf>

UNIVESTITÄT PASSAU. Ostraha hranice - Bavorská pohraniční policie po druhé světové válce. [online]. [cit.2016-10-23]. Dostupné z <http://www.begegnungsraum-geschichte.uni-passau.de/cz/materialy-pro-vyuku/zelezna-opona/fakticke-informace/ostraha-hranice/>

ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY – Základní dokumenty evropské regionální politiky: *Evropská rámcová úmluva o přeshraniční spolupráci mezi územními orgány*. [online]. [cit. 2016-10-11]. Dostupné z <https://isap.vlada.cz/Dul/CESTY.NSF/91b9f824a0923e3bc1256dde0052230a/673c05a558563cf7802566d7002fff15?OpenDocument>

VELVYSLANECTVÍ SPOLKOVÉ REPUBLIKY NĚMECKO V PRAZE. *Český premiér Petr Nečas na návštěvě v Bavorsku* [online]. [cit. 2016-11-20] Dostupné z http://www.prag.diplo.de/Vertretung/prag/cs/03/Deutsch__tscheschische__Beziehungen/Bildergalerie__Necas__in__Bayern__cz.html

WEIGEL, M. (2005): *Geschichte als Kompass der Nachbarschaft* [online]. [cit. 2016-05-10] Dostupné z <http://www.identityresearch.eu/raum/Heimatvertreibung.pdf>

ZIPP – projekty [online]. [cit. 2016-12-10] Dostupné z <http://www.projekt-zipp.de/cz/zipp/>

9 Seznam použitých zkratk

CDU – Christlich Demokratische Union Deutschlands

(Křesťanskodemokratická unie Německa)

CSU – Christlich-Soziale Union in Bayern e. V.

(Křesťansko-sociální unie Bavorska)

ČR – Česká republika

ČSFR – Československá federativní republika

ČSSR – Československá socialistická republika

EU – Evropská unie

EUR – měna Euro

NDR – Německá demokratická republika

SdL – Sudetendeutsche Landschaft

SPD – Sozialdemokratische Partei Deutschlands

(Sociálnědemokratická strana Německa)

SRN – Spolková republika Německo

ÚV KSČ - Ústřední výbor Komunistické strany Československa

10 Seznam obrázků

Obrázek 1: Mapa česko-bavorského pohraničí.....	12
Obrázek 2: Plzeňský kraj - okresy	13
Obrázek 3: Dálnice D5	17
Obrázek 4: Bavorské regiony	18

11 Seznam tabulek

Tabulka 1: Základní data o regionech NUTS 1 a NUTS 2 za rok 2003 (HDP za rok 1995 a 2002)	21
Tabulka 2: Vývoj HDP ve vybraných regionech (v mil. EUR).....	22
Tabulka 3 Podíl jednotlivých oblastí podpory na počtu podpořených projektů (2014) .	34